ſtitur eccleſia, uenientem in nomine dñi. Nõ hũc inquã:
ſed qui uenit in nomine ſuo, illum recipit. Nec mirum. Et
ipſe nempe infatigabilis ad nomen grande multum anhe
lat etiam in hac ætate. Nec ſanè falſa uel incerta opinione
ducor notare hominem ſuper uanitate iſtiuſmodi: ſed de
ore ſuſpĩſius eũ iudico. In literis ſiquidẽ quas nuꝑ ad cã-
cellarium ſcripſit familiares, nõine legationis ſeſe & one
re grauari & nomine honorari, tanto indigniꝰ ſupplicat,
quãto humilius? Vtinã tñ obtinuiſſet. Minꝰ forſitan no-
cuiſſet potita uotis ambitio, quã fruſtrata. Tunc quippe
ſoli, aut penè ſoli obeſſet ſibi: nũc uerò ſæuit in orbẽ. Vi-
des quid facit amor glĩæ? Legatio ſarcina grauis, hume-
ris præſertim ſenilibꝰ. Quis neſciat? Et tñ homini ſeniſſi-
mo grauior uidetꝛ pœna, reliquũ id breue dierũ ſuorum
uiuere ſine hac pœna. Sed fortè cauſabitꝛ ſe de ſuſpicione
iudicari: & nos temeritatis arguet, qui de occultis ſuis re-
prehendimus quod non probauimus. Fateor ſuſpicio-
ſus ſum in hac parte: ſed neſcio an uel ſimpliciſſimus quis
ſecus ſentire poſſit, quippe in tã manifeſta cõiectura. Vt
enim ſimplicem referam breuiter actionem, primꝰ aut in
ter primos ſcribit papæ Innocentio, legationem poſtu-
lat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad aliũ,
ipſius ſe eſſe legatũ gloriatur. Quod ſi aut ab illo ante nõ
popoſciſſet, aut poſtmodum non accepiſſet ab iſto, credi
poterat alium quemcũq; habuiſſe in præuaricatione in-
tuitum, et non rectum aliquem. Nunc autem excuſatio-
nem non habet de ambitione ſua. Deniq; ponat etiã nũc
legati uel uacuum nomen, nam opus amiſit: & ego quidẽ
hac ſuſpicione carebo ſi potero. Si nõ ſuſpicabor inuitꝰ,
& me intemperantiæ reprehendam. Verùm difficile per-
ſuadebitur, ego ſcio. Nimirum homo diu magnus habi-
tus, inter ſuos uideri ſeipſo inferior erubeſcit. Agnoſci
Ecle. 4. tur is quem ſcriptura loquitur, pudor adducẽs peccatũ.
An non grande peccatum & delictum maximũ, ſuperba
iſta uerecundia: qua terrã & cinerẽ pudet non dico ſubij
ci, ſed nõ dñari? Propter hoc ergo reliquit illũ ſuum pa-
trẽ ſanctum Innocẽtiũ (ſiceñ eũ noĩabat) & matrẽ ſuam
Pſal. 82. ſanctã eccleſiã catholicam & adhæret ſchiſmatiarchæ ſuo,
Iob. 41. & ſunt duo in uanitate una. Percuſſerũt fœdus adinuicẽ:
& ſuꝑ pplm̃ dei malignauerũt conſiliũ. Squãma ſquãmæ
coniungitꝛ, & ſpiraculum non eſt in eis. Iſte illum papam,
ille hũc uiciſſim legatum ſcriptitat, ut decipiãt ipſi de ua
nitate in idipſum. Inuicẽ ſe conſolantur, tuentur commẽ
Pſal. 2. dant: quiſq; tamen pro ſe non pro inuicẽ. Nimirum homi
nes ſunt ſeipſos amãtes. Pari quidẽ ſtudio conuenerũt in
unũ aduerſus dñm, & aduerſus xp̃m eius: ſed planè inten
tionibus nõ cohærent. Quærit magis ex altetutro uterq;
ꝓfectò quæ ſua ſunt: idq; (qđ audere nephariũ eſt) in hæ
reditate xp̃i. Quid niſi ante oculos ũros conantꝛ ſi patimi
ni ꝓſcribere xp̃m? Iam nouos apud uos ſuo papæ cudit le
gatus ep̃os, ne ſoli ſit ſibi papa. Nec mortuis ſucceſſores
ſed uiuis inuaſores tyrannica fretus potentia ſuperintru
dit, nactus ſcilicet de malitia principum occaſionem, qui
Pſal. 9. ſuarũ ciuitatum ep̃os odio perſequuntꝛ iniquo. Sic ſedet
in inſidijs cũ diuitibus in occultis ut interficiat innocen-
tes. Per tale oſtiũ intrat in ouile ouiũ. Nunqđ autem talia
gratis legatus actitat ꝓ papa ſuo? En ille totã (ut is glĩa-
tur) Frãciã atq; Burgũdiã legationi eius antiquæ ſuꝑad
dit. Põt & adiungere ſi uult Medos & ꝑſas, & medios fi-
nes decapoleos. Quare nõ & ultra Sauromatas? Et quẽ-
cũq; deniq; locũ calcauerit pes ſuus, ſuus ſit, quo uel ua-
cuis noĩbꝰ glĩetꝛ. O hõ nõ minus ſine fronte q̃ ſine mẽte,
nec dei memor timoris, nec ſuæ honeſtatis. Putat ſe nõ ui
Pſal. 71. deri, cum ſit ſubſannatio & illuſio oĩbus qui in circuitu
eius ſunt. Merito quidẽ. Certè eñ ꝓ foro, ſacrario utitꝛ: &
inſtar hoĩs negociatoris quæritãtis lucra ſua, & mõ hunc
mõ illũ explorãtis uẽditorẽ, ut ab illo demum emat quod
amat, à quo uſiꝰ impetrare ualuerit: ita iſte ſolicite ſibi ec
cleſiaſticã dignitatẽ hincinde ꝑquirẽs, eũ tandẽ ꝓ ſuo ar
bitrio delegit hr̃e papã q ſe legatũ eſſe cõſenſerit. Ergo ni
ſi tu legatꝰ fueris: roma papã hr̃e nõ poterit? Vñ hoc tibi

priuilegiũ in eccl'ia dei? Quis nã tibi hãc conceſſit in xp̃i
hæreditate p̃rogatiuã? Nũqđ tu hæreditate poſſides ſan-
ctuariũ dei? Donec eñ i obtinẽda pudẽda & ĩpudẽti pe-
titione ſpes tibi ulla ꝓmerẽdi dñi Innocẽtij grãm eſſe po
tuit, ſc̃tũs ille te ſcribẽte & papa fuit. Quõ ergo nũc ſchiſ
maticũ criminaris? Nũquid cũ eadẽ uana ſpe tua: illius ſi
mul & ſanctitas euanuit & papa? Mirum qđ potuit ita in
breui dulce & amarũ ex eodẽ fonte ꝓcedere. Heri catho-
licus & ſanctꝰ, & ſummꝰ põtifex: hodie neq̃, ſchiſmaticus
& turbator. Heri pater Innocẽtius: hodie Gregorius dia
conꝰ ſãcti Angeli. Itaq; uno qdẽ ex ore, ſed corde ꝓfectò
duplici contraria ꝓceſſere. Labia doloſa i corde & corde Pſal. 11.
locuta ſunt. Sed eñ hõ cui cor & cor diuerberat cõſciam
& eſt nõ diuaricat linguam: putas q̃a timor ei in mente ſit
aut in frõte pudor? Male aũt iuxta Ap̃lm prouidet bona 2. Cor. 8
corã deo & hoĩbꝰ, qui more illius iniqui iudicis, nec deũ
timet, nec hoĩem reueretꝛ. Et certè ambitio cũ ꝓrumpit in
impudẽtiã, efficaciã ꝑdit: & cum improbus affectus ſe ape
rit, perit effectꝰ. Ambitio mr̃ hypocriſis latebras amat &
tenebras, lucis impatiẽs eſt. Ambitio ſpurcũ uitiũ in imo
iacet: uidet tñ oẽ ſublime, ſed uideri ipſa refugit. Nec mi-
rum. Optato nãq; neceſſe eſt careat: niſi caueat arbitros. Nota.
Quò eñ glĩa plꝰ affectatꝛ: eò minus apprehenditꝛ, ubi dep̃
henditur affectari. Quid deniq; tam ingloriũ quàm glĩæ
cupidũ deprehendi, præſertim inter ep̃os? Nec ſimplicẽ
ſanè xp̃ianũ glĩari oportet, niſi in cruce dñi nr̃i Ieſu xp̃i.
Inclitus erit ambitioſus, q̃diu in nocte uerſabitꝛ: & donec
turpis lucri negotiũ perãbulabit in tenebris, poterit hy
pocrita iuſtus ſanctuſq; uideri: ſed oculo q uidet in facie.
At ubi fortè foras mittit impudẽti uel ĩprudẽti qđ latet
i cõſcia: nónne intẽperãs appetꝰ apparet ad cõfuſionẽ ꝓ-
cacior, quã prõptior ad glĩam? Sic reuera ſic ꝓbatꝛ quod
legitꝛ. Gloria in cõfuſione eorũ q terrena ſapiũt. Et illud. Oſee. 4.
Si ego gloriam meam quæro, glĩa mea nihil eſt. Impletꝛq; Ioan. 8.
in illo q eiuſmodi eſt: qđ ꝓpheta ſanctus imprecatur (niſi
follor) hypocritis. Fiant, inquiẽs, ſicut fœnũ tectorũ qđ Pſa. 128.
prius quã euellatur exaruit. Nõ adeò perijt pudor à mor-
talibus, ut nuda impudenſq; uel ab ipſis honoretꝛ ambi-
tio, præſertim in ſene & ſacerdote: quẽ eò magis profectò
puerilis iſta dedecet uanitas, quò eũ maior grauitas, ma-
iorq; decet ſc̃titudo. Et ſi i facie benedicitꝛ ab adulãte: ſed
à tergo ſubſannatur ab oĩbus. Eſt ſobria q̃dam & quodam
modo oculata ambitio: moliens ſalutem cautè, etſi nõ ca-
ſte. Si ualet ꝓficere: clã negotia ſua curat. Sin uerò manet
in ſe: & pudoris umbram non deſerit. Et qdẽ talis etſi deũ
nõdum metuit ad ſalutem: pro ingentia tamẽ uerecundia
honeſtatẽ iterim retinet, ꝙ hoĩes reueretꝛ, & publicũ eru-
beſcit. Cæterũ q̃nã iſta p̃ceps eſt & frontoſa, libido domi
nandi, ut ꝓ obtẽtu uix annuæ qđ certè palam eſt legatio-
nis: primo quidẽ ſuo nec parcat ſenio, nec deſerat ſacer-
dotio: deinde nec lateri ſaluatoris, qđ in aqua & ſangui-
ne colligendi in fidei unitate ppl'i ꝓtulit redemptionẽ, ut
qſq; tẽtaret diuidere quos ille colligere, & inde redime-
ret: ꝓbaret ſeſe non xp̃ianũ: ſed antichriſtum reus mortis
& crucis Chriſti? O impatiẽs & effrenis turpis quæſtꝰ cu
piditas: o ardor intẽperãs: o cæca & pudẽda ambitio. Ap
tè prius frontoſeq; (ut iã dixi) & ipſe ꝓh pudor non diffi-
tetur adit indigna ſatis potione tentare catholicum: do-
lenſq; repulſam incunctãter ad ſchiſmaticũ refugit: & ac-
cepta de manu ſacrilega male cupita poteſtate, latus de-
nuo dñi glĩæ crudel'r cõfodere nõ ueretur. Diuidit nẽpe
eccl'iam, pro qua illud eſt in cruce diuiſum: uiſurus ꝓcul-
dubio & ipſe i quẽ trãſfixerit. Cognoſcetꝛ ꝓfectò dominꝰ
iudicia faciẽs, q nunc iniuriã patiẽs ignoratꝛ. Cum enim Pſal. 9.
cœperit facere iudicium omnibus iniuriam patientibus,
& arguere i æquitate ꝓ mãſuetis terre: putas auertere po
terit aurem à chariſſima ſponſa ſua cum clamauerit ſtans
aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt? Nõ omnino non po-
terit nõ audire plãgentẽ. Amici mei & ꝓximi mei aduer- Pſal. 37.
ſum me appropinquauerunt, & ſteterũt. Et qui iuxta me
erant, de lõge ſteterũt: & uim faciebant qui q̃rebant ani-
mam meam

mam meam. Quõ nãq; nõ recognoſcet os de oſſibus ſuis,
& carnem de carne ſua: imò uerò iam quodãmodo ſpiritũ
de ſpiritu ſuo? Quaſi uerò nõ ipſa ſit dilecta illa cuius cõ-
cupiuit decorem, cuius formam induit, cui ſe mirabili di-
gnatione caſtis atq; indiuiduis deuinxit amplexibus: ita
ut eſſent duo in carne una, unum in uno ſpiritu quandoq;
futuri. Nã & ſi cognouerat ſm carnẽ xp̃m, ſed tũc iam nõ
recognoſcet, qui ſpiritus ante faciem eius Chriſtus domi
nus: cui adhærens unus ſpiritus erit: cùm abſorpta mor-
te in uictoria, quod infirmũ de carne eſt, in uirtute ſpiritꝰ
conualuerit, cùm exhibuerit eam ſibi ſponſus gloriæ glo
rioſam columbã ſuã, perfectam ſuam, formoſam ſuam, non
habentẽ maculã peccati, nec rugam corruptionis, aut ali-
qd huiuſmodi. Dũ libẽter in his immoror, penè cœpti im
Ephe. 8. memor factus ſum: ita cupiens redimere tempus, qm̃ dies
mali ſunt. Excedẽtem deuotio leuat, ſed reuocat zelus, &
ubi rapior, ibi & cogor recedere, & plangere dolorẽ meũ.
Audet (quod & flens dico) inimicus crucis chriſti ſuis ſe
dibus pellere ſanctos: qui nolunt beſtiã adorare, quæ ape
ruit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomẽ dñi & ta
bernaculũ eius. Altare cõtra altare erigere tentat, cõfun-
dere phasq; nephasq; non confunditur, abbates abbati-
bus, epiſcopos ep̃is: ſuper ĩtrudere nititꝛ: amouere catho-
licos, ꝓmouere ſchiſmaticos. Miſeri & miſerandi, qui ita
promoueri & ab iſto cõſentiunt. Si quidem circuit mare
& aridã, ut faciat unũ ep̃m, & cũ fecerit: facit eum filiũ ge-
hennæ duplo quàm ſe. Quæ nã uerò putas eſt tanti cauſa
furoris? Nõ alia ſanè, niſi ꝙ diſplicet mortalibus angeli-
ca illa partitio, qua gloria deo pax hominibus nũciatꝛ: &
dum gloriã uſurpant turbant pacẽ. Solus gloriã meretur
1. Tim. 1. qui facit mirabilia ſolus: ſicut dicit apoſtolꝰ: Soli deo ho-
nor & gloria. Porrò autẽ cum noſtro genere beneagitur
ſi datur frui pace dei, pace cũ deo, & quidẽ fœliciter & mi
ſericorditer. Quonam ergo modo ſtabit pax hoĩm coram
deo, uel cum deo: ſi deo non poteſt apud homines eſſe tu-
ta ſua gloria. O ſtulti filij adã, qui contẽnẽtes pacẽ, & glo-
riam appetentes, & pacẽ perdunt & gloriam. Ob hoc de-
niq; & nũc deus ultionũ cõmouit terrã, & cõturbauit eã.
Pſal. 59. oſtẽdit populo ſuo dura, potauit nos uino cõpunctionis.
Velimus nolimus impleri q̃nq; neceſſe eſt ueritatem ſpiri
Mar. 14. tusſancti: fieriq; illã quæ prophetico ſpiritu prænũtiata,
legitur in ſcripturis diſſeſsio, ſed uæ homini per quem ue
nit. Melius erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Quis ue-
rò ille niſi nõ peccati, qui ſuꝑ electum à catholicis catho-
licũ, & canonice, locũ ſanctũ inuaſit: quem tamẽ nõ quia
ſanctus, ſed q̃a ſummus eſt affectauit, inuaſit, inquã inua-
ſit armis, igne, pecunia, nõ uitæ merito uel uirtutum: per
uenit in quo ſtat, & ſtat in quod peruenit. Nam illa quam
iactat iuratorũ ſuorũ non electio, ſed factio: umbra tãtum
fuit & occaſio & uelamentũ malitiæ. Dici põt electio: ſed
impudenter: ſed mendaciter. Stat quippe ſententia eccle
ſiaſtica & authẽtica: poſt primã electionem, non eſſe ſecũ-
dã. Celebrata ꝓinde prima: quæ ſecũdo p̃ſumpta eſt, non
eſt ſecũda, ſed nulla. Nam & ſi quid minus fortè ſolenni-
ter, minꝰ ue ordinabiliter ꝓceſſit in ea quæ p̃ceſſit, ut ho
ſtes unitatis cõtẽdunt: nũqđ tamẽ præſumi altera debuit,
niſi ſanè priore prius diſcuſſa ratione, caſſata iudicio. Ea-
propter qui ſe ſuperingerere feſtinant quiq; temerario te
mere manus imponere nihilominꝰ accelerauerunt, apoſto
lo prohibẽte: Nemini citò manum imponas: ipſi ꝓculdu-
1. Tim. 5. bio maius peccatum habent: ipſi auctores ſchiſmatis, ipſi
grandis malitiæ huius principes extitere. Cæterum nunc
iudiciũ expetunt, qđ ante debuerãt expetijſſe: & quã ſuo
loco oblatã tenuerãt: tandem iuſtitiã offerũt, ut uidelicet
ſi recuſetur, iuſti uos uideamini. Si recipiatur, litigãtibus
inter ſe partibus, dilatio redimat tempus: & interim fiat
aliquid: An de ueſtra iuſtitia deſperatis, & damnum iam
creſcere non timetis, quẽcũq; cauſa exitũ ſortiatꝛ? Quic-
quid (inquiunt) hactenus factum ſit, modo: quærimus au
diẽtiam, iudicium ſumus ſubire parati. Tergiuerſatio eſt.
Quid i omni impio conatu ueſtro uobis relinquitꝛ aliud:

quod afferre queatis ad ſeducendũ ſimplices, ad arman-
dum maliuolos, ad ueſtrã ipſorũ palliandam malitiam? Si
hoc non diceretis: quid diceretis? Cæterum iam deus iu-
dicauit quod ſero reperit hõ. Iudicauit autẽ operis euidẽ
tia nõ decreti ſententia. Nũquid dei iudicium audeat hu-
mana temeritas retractare? Quid ſi cauſetur & clamet per
prophetam deus? Tulerũt hoĩes à me iudiciũ? Nõ eſt cõ-
ſilium contra conſiliũ dñi. Velociter currit ſermo eius in Pſa. 147
conueniendo populos in unum & reges: ut dño papæ In-
nocentio ſeruiant & obediant. Quis reuocauit? Dei eſſe
iudicium ſenſerunt & conſenſerunt, Galterius rauennas,
Hildegarius terraconenſis, Norbertus magdeburgẽſis,
Conradus ſareburgenſis, archiepiſcopi Dei eſſe iudiciũ
cognouerũt & acquieuerunt epiſcopi. Equipertus mona
ſterienſis, Hildebramus piſtorienſis, Bernardus papien-
ſis, Lãdulphus aſtẽſis, Hugo granopolitanus, Bernardus
parmenſis. Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas,
& autoritas etiam hoſtibus reuerenda, facile nobis qui
minorẽ & meriti & officij tenemus locum, aut errare ſecũ
aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem cæterorum Tu
ſciæ. Cãpaniæ Lõgobardiæ, Germaniæ, & Aq̃taniæ, Gal-
liarum deniq; & Hyſpaniarũ oĩm, necnõ & uniuerſæ oriẽ
talis eccleſiæ tã archiepiſcoporũ quàm epiſcoporũ: quo-
rũ nomina ſunt in libro uitæ: ſed epiſtolæ breuitas nõ ad
mittit. Hi omnes unanimes nõ cõducti pecunia, nõ ſedu-
cti fallacia, nõ illecti priuato carnis uel cognatiõis amore,
non timore cõpulſi potentiæ ſecularis: ſed dei ꝓculdubio
uolũtatẽ, ſicut nõ ignorãtes, ita nec diſsimulantes: Petrũ
leonis ingenuè refutauerũt: ac ſecurè gregorium in papã
Innocentium ſuſceperunt. Noſtratum ſanè nemo ex noĩe
in his expreſſus eſt literis, q̃a & oẽs cõpendium nõ fert: &
aliquorũ inuidioſa deſignatio adulationis notã non effu
git. Nõ autẽ debeo prætermittere ſc̃tõs, q mũdo mortui,
deo melius uiuunt: quorũ uita abſcõdita eſt cũ Chriſto in
gloria: ubi certè ſtudioſe inq̃runt & nõ dubiè inueniunt
beneplacitum dei, q ſoliciti ſunt quomodo placeãt ei. Ita-
q; Camaudulienſes, Vuallẽbroſani, Cartuſienſes, Cluniacẽ
ſes, & qui de maiori monaſterio ſunt, mei quoq; Ciſtercienſes, Ciſtẽblẽſes Cadumenſes, turonẽſes: & Sauiniacẽſes:
uniuerſitas deniq; & unanimitas fratrum tã clericorum
quàm monachorum regularis uitæ ꝓbatæq; conuerſatio
nis, ſequentes epiſcopos tanquam greges paſtores ſuos,
Innocentio firmiter adhærent, ſyncerè fauent, humiliter
parent, uerum apoſtolorum ſucceſſorẽ fideliter recogno-
ſcunt. Quid reges & principes terræ? Nónne in eodẽ ſpũ
unà cum ſubiectis ſibi plebibus, Innocentium pariter am
plectuntꝛ, cõfitẽtes & ipſi papã & epiſcopũ aĩarum ſuarũ?
Quis poſtremò in quocũq; ordine uitæ illuſtris & boni
noĩs homo idip̃m nõ ſapit? Et tñ adhuc iſti neſcio qua cõ
tentioſa importunitate: & importuna contentione recla-
mant, uocant in cauſam orbem, & cũ ſua paucitate uniuer
ſitatem flagitant iudicari: & qui præiudicauerunt in ele-
ctione, de cõfirmatione reiudicare cõtendunt, tunc p̃pro
perè agẽtes: modo præpoſterè retractantes. Quis tantos
quæſo in unũ cogere queat exercitꝰ utriuſq; ordinis prĩ
cipũ, ne dicã plebiũ: & adducere in examinationẽ? Quis
tot ſanctorum milibus ꝑſuadere ſufficiat: quod priꝰ ædi-
ficauerunt, iterum deſtruere, & abducere ſemetip̃os ĩ præ
uaricationem? Quis deinde locꝰ, oĩbꝰ tantus omnibꝰ tu-
tus? Vniuerſæ quippe eccleſiæ negotiũ eſt, nõ unius cau
ſa ꝑſonæ. Videtis ꝙ de ĩpoſſibili calũniã ſtruitis matri ue
ſtræ? Imo uobis foueam foditis in quam præcipitemini:
& laqueum nectitis quo teneamini: ne ad gremium reuer
tamini mr̃is ueſtræ. Occaſio nunquã deerit ei qui uult re
cedere ab amico. Sed eſto. Mutet cõſilium ſuum deꝰ (ſm
hominem dico) reuocet ſententiã, cõuocet à finibꝰ terræ
cõſilium iudicari bis in idip̃m, qđ ipſe non facit patiatur:
quoſnã quæſo dabunt iudices ſibi? Oẽs quippe in parte
ſunt, & partibus de iudicio haud facilè conueniet, atq;
ita ad litem magis quàm ad pacem tantus conuentus fati-
gabitur. Deinde uelim ſcire cui ille interim uellet crede-

BEnedixiti uos à dño:quorũ ſtudio & induſtria ciuitas uſa liberata eſt ab errore: & relicto ſchiſmate, ad catholicã rediſt unitatẽ. Exiſt ſermo iſte inter catholicos:audiuit lætata eſt Sion:& eſt uobis glĩa corã deo & oĩ ppl'o. Quàm lætis ãplexib⁹ mr̃ eccl'ia coligit tot & tãtorũ multitudinẽ filiorũ:quos ſe amiſiſſe dolebat: Quàm læto & ſereno uultu deus pr̃ recipit hoc ſacrificiũ de manib⁹ ueſtris: Quòd aũt & paci terræĩtenditis, facitis qđ filij pacis. Et ego frẽs particeps & ſocius gaudij ueſtri fieri cupiẽs:iuxta petitionẽ ueſtrã ad uos cũ dictis fratribus noſtris nũcijs ueſtris ueniebã: de quibus mihi ſcripſiſtis, plenius ſm rationẽ in beneplacito dei ſatisfacturus. Sed quia tp̃s breue eſt quo ad conſiliũ feſtinam⁹:nõ grauet uos uſq; ad reditũ nr̃m ſuſtiere.

Ad uniuerſos ciues Mediolanẽſium.
Epiſtola. CXXXIII.

VT ex ſcriptis ueſtris pcipio nõnullus mihi locus gratiæ apud uos eſt. Et qm̃ meũ nõ inuenio meritũ: diuinit⁹ credo datũ. Nõ recuſo fauorẽ ingẽtis inſigniſq; populi. Amplector oblatã gratiã: & obuijs manib⁹ glorioſæ ciuitatis deuotionẽ deuot⁹ excipio: præſertim hoc tẽpore quo abiecto errore ſchiſmaticorũ, ad ſinũ mr̃is eccl'ie cũ gaudio toti⁹ orbis reuerſa eſt. Arbitror tñ nõ ſolũ mihi gloriandũ ꝙ ĩuitor ad pacẽ quærendã, & à famoſiſſima urbe:cum ſim pauper ignobiliſq; perſona, tãti honi mediator atq; miniſter aſſumor:ſed uobis quoq; ꝑ talẽ nihilominus honor eſt flecti ad pacem & cõcordiã uicinorũ ueſtrorũ:quos nec multarũ ciuitatũ hoſtilis impetus (ut bene notum eſt mũdo) cedere aliqñ cõpulis. Itaq; feſtinãs ad conciliũ, ſpero me redituruũ per uos & probaturũ de gratia quam promittitis. Qui aũt gratiã dedit, faciat ne in me uacua ſit.

Ad nouitios apud Mediolanũ conuerſos.
Epiſtola. CXXXIIII.

CHariſſimis fratribus de Mediolano nuꝑ cõuerſis ad deũ. B. abbas dictus de Claraualle in ſpũ conſilij & fortitudinis qđ bñ cœptũ eſt, digno exitu cõſummare. ¶Benedictus deus qui fecit uobis uileſcere mundi gloriã, largiturus ſuã. O quàm uani filij hoĩm: quàm mẽdaces filij hoĩm ĩ ſtateris: q̃ ſm illud euãgelij:gloriã abinuicẽ quærũt:& gloriam quæ à ſolo deo eſt, nolũt: planè in hoc ipſi decipiẽtes de uanitate in idipſum. Vos autem non ſic. Ab hoc uos opprobrio liberauit nũc diuina miſericordia, ut eſſetis xp̃i bon⁹ odor deo in omni loco: ipſi ad gloriam:angelis ad lætitiam:hominibus ad exemplum. Siqdẽ gaudiũ eſt in cælo ſuꝑ uno peccatore pnĩam agẽte:quãto magis ſuꝑ tot & talibus uiris & de tali urbe cõuerſis: Et ego fratres tãta lætitia ꝓuocatus, ſed & uocatus à uobis:per ꝓchariſſimos fratres Ottonẽ & Ambroſiũ quos ad hoc ipſum direxiſtis:decreuerã ſimul cũ ipſis uenire ad uos. Cæterum melius exiſtimãs, nõ in articulo temporis neq; in tranſitu uos uidere diſtuli uſq; ad reditũ noſtrũ. Properamus quippe ad cõciliũ, ꝑ uos deo auxiliãte reuerſuri:conſiliũ & auxiliũ quod ſm rationẽ poterimus, ueſtro ſancto propoſito præbituri.

Ad Petrũ Papienſem ep̃m. Ep̃la. CXXXV.

SI ſemen bonũ iactũ in terram bonam, fructum attuliſſe uidetur: ipſius eſt gloria qui dedit ſemen ſerenti, fœcũditatem terræ, ſemini incrementũ. Quid in his nos capim⁹: Ego ſanè gloriam xp̃i alteri nõ dabo:multo uerò ſcrupuloſius uſurpabo mihi. Profecto lex dñi cõuertit aĩas, & non ego. Teſtimoniũ dñi fidele ſapientiã præſtat paruulis:nõ ego. Laudatur de bona literæ tornatura manus:non calamus. Fateor, multũ tribuã mihi: lingua mea calam⁹ ſcribæ uelociter ſcribentis. Sibi ergo inquis quid afferunt boni ſpecioſi pedes euãgelizantiũ bona: Multũ per omnem modum:primũ quidẽ quia filij ſunt patris ſui, q in cælis eſt: & gloriã quam deferunt patri, nequaquã à ſe ducunt alienam. Nam ſi filij, & heredes. Deinde uerò ꝙ ꝓximorũ ſalutem, ſuã nihilominus arbitrantur:quippe quos tanquã ſeipſos diligunt. Tertio quoq; ꝙ labor labiorũ ipſorum ſibi penit⁹ perire nõ poterit. Vnuſquiſq; cm̃ mercedẽ accipiet ſm propriũ laborem. Ego labia mea nõ prohibui: tu aperuiſti & uiſcera: ideo proculdubio plus accepturus qm̃ plus laboraſti. Certus ſum em̃ quia nõ uacat tibi ꝙ ſitiẽti tuliſti aquã:& cũ panib⁹ occurriſti fugientibus. Nõ inquã uacant officia humanitatis:nõ hortamenta ſalutis, quibus xp̃i uerè uiſcera in illis pauperibus refouiſti. Ambo tamen collaboratores: ambo coadiutores dei ſumus: ãbo parit̃ ſperem⁹ fructũ ĩ refectiõe animarũ ſctarũ. Quis mihi det nũquã mẽoriã tui deſerere:nũquã ab ipa deſeri.

Ad eundem. Epiſtola. CXXXVI.

SI triſtia ſemꝑ acciderẽt:qs ſuſtineret: Si ſemꝑ proſpera: quis non contemneret: Sed rerum cauta gubernatrix ſapiẽtia, horum perneceſſaria uiciſſitudine eo moderamine electis ſuis curſum uitæ temporalis alternat: ut nec aduerſa frãgãt: nec læta diſſoluant:cum potius & iſta ex illis gratiora: & illa ex his tolerabiliora reddãtur. Benedictus per omnia deus:triſtitia noſtra uerſa eſt in gaudiũ:acceperint oleũ poſt uinũ ulnera noſtra. Raptores & prædones compuncti humiliantur. Sacerdotem domini in quẽ auſi ſunt mittere manus, cum honore remittunt:Spolia quæ diripuerant:& ſine deſiderio recolligũt:& ſine fraude reſtituũt. Si quid horũ eſt quod inueniri nõ poſſit:Delfin⁹ pro eo ſatisfaciet ad beneplacitũ ueſtrũ. Hoc quippe manu ſua in noſtra firmauit. Pro qua ſua promiſſione adimplẽda, ſi uenerit ad pedes ueſtræ maieſtatis, quod & propoſuit: mitius quàm meruit ſupplicamus agi cũ iuuene. Non ꝙ uelimus impunitum eſſe tam grãde facinus:ſed ut eccleſia ita (ſi fieri põt) debita ſatisfactiõe honoretur: ut his q ſatisfacit, ſupra uires patiẽtiæ ſuæ nõ exaſperetur, & pœniteat hominem noſtris acquieuiſſe conſilijs.

Ad imperatricẽ Romanorũ. Epiſtola. CXXXVII.

IN recõciliatione Mediolanenſium non obliti ſumus unde à ueſtra excellẽtia præmoniti fueramus. Quod & ſi non monuiſſetis, nihilominus honori ueſtro & regni utilitatibus intẽderemus:ſicut ubiq; & ſemper fideliter quantum poſſumus facimus. Non ante ſanè mediolanenſes in gratiã domini papæ & eccleſiæ unitatem recepti ſunt:quouſq; palã conrado refutato & abnegato, dñm noſtrũ Lothariũ in ſuũ regem & dñm receperunt:& Romanorũ imperatorẽ auguſtũ unà cũ toto orbe confeſſi ſunt:& de iniuria tranſacta iuxta cõſilium & mandatum dñi papæ digne uobis ſe ſatisfacturos eſſe tanto ſacroſãcto euãgelio ſpopõderũt. Vnde magnas agentes gratias diuinæ bonitati: q̃ abſq; bellorum periculis, abſq; humani ſanguinis effuſione, inimicos ueſtros ſic humiliauit:rogamus ueſtram ſatis nobis expertam clementiam, ut tempore ſuo cum requiſierint prædicti Mediolanenſes per dominũ papã utiq; mediatorem ſuæ recõciliationis gratiam ueſtram, benignos uos atq; placabiles inueniamus: quatenus nec eos pœniteat ſanis paruiſſe conſilijs: & uos de eis debitum habeatis ſeruitiũ & honorem. Nõ enim decet ut fideles ueſtri q pro honore uro laborãt:apud uos cõfundãtur. Cõfundetur aũt ſi qb⁹ de benignitate uſa ſpẽ ĩdulgẽtiæ ꝓmiſerũt cũ ꝓ ipſis interuenerint, uos (qđ abſit) inexorabiles.

Ad Hẽricũ regẽ Anglorũ. Epiſtola. CXXXVIII.

HEnrico illuſtriſſimo Anglorũ regi. B. abbas dictus de Clarauallle, honorem, ſoſpitatem, & pacem. Velle uos inſtruere de his præſertim quæ ſpectant ad honeſtatem:aut inſipientis eſt:aut uos penitus ignorãtis. Eapropter rem ſimpliciter intimare ſufficit: & hoc paucis:quoniã facile oĩa tenenti multa ſuperfluè ingeruntur. In ingreſſu urbis ſum⁹, ſalus eſt in ianuis:iuſticia nobiſcũ eſt, ſed Romanis militibus cibus iſte nõ ſapit. Itaq; iuſtitia placamus deum:miſitia terrem⁹ hoſtes: ſolis neceſſarijs neceſſaria non habemus. Quid opus ſit facto ut opus ueſtrum compleatur:quod de domini papæ Innocentij magnifica & honorifica illa ſuſceptione feciſtis:uos melius noſtis.

Ad Lotharium imperatorẽ. Epiſtola. CXXXIX.

LOthario dei gratia Romano imperatori auguſto. B. abbas de Clarauallle ſi quid poteſt peccatoris oratio. Benedictus deus quos elegit & erexit cornu ſalutis nobis, ad laudẽ & gloriam nominis ſui, & reparandũ imperij dec⁹, ad ſubueniendũ eccleſiæ ſuæ in tempore malo, poſtremò ad operandum etiã nunc ſalutem in medio terræ. Ipſius eſt em̃ op⁹:ꝙ corona gloriæ ueſtræ ita ĩdies ampliatur & ſublimat̃, mirabiliter creſcens ac proficiens in omni decore & magnificentia apud deum & homines. Ipſius profectò nuper op⁹ & uirtus fuit ꝙ iter ſatis laborioſum & meticuloſum pro pace regni, & eccleſiæ liberatione ſuſceptum:in tanta proſperitate peregiſtis: Romæ ſiquidem imperialis culminis plenitudinem glorioſiſſimè aſſecutus. Idq; quod maius fuit, in manu nõ magna:ut animi fideiq; magnitudo clarius emineret. Q; ſi ante tantillum exercitum terra tremuit & quieuit:quantus putamus horror hoſtiũ corda inuadere habeat, cum cœperit rex procedere in magnitudine brachij ſui: Animabit ĩſuper honeſtas cauſæ imo duplex prouocabit neceſſitas. Non eſt meum hortari ad pugnã:eſt tñ (ſecurus dico) aduocati eccleſiæ arcere ab eccleſiæ ĩfeſtatione ſchiſmaticorũ rabiem:eſt Cæſaris propriã uendicare coronã ab uſurpatore Siculo. Vt em̃ conſtat Iudaicã ſobolẽ ſedem petri in Chriſti occupaſſe iniuriã:ſic proculdubio omnis qui in Sicilia regẽ ſe facit cõtradicit Cæſari. Si aũt utrũq; incũbit Cæſari:reſtituere ſcilicet Cæſari quæ ſunt Cæſaris:& q̃ ſunt dei deo:cur apud tullũ res dei minuitur:cũ Cæſar nihil ibi lucretur: Verendũ eſt ne minimorũ neglectus:impedimẽtũ ſit maximorũ. Hoc eſt qđ dico. Eccleſia ſancti Gẽgulfi grauiter iniuſteq; (ut dicitur) ĩ illa ciuitate opprimit̃:& aiunt ueſtræ prudẽtiæ neſcio qua fraude ſubreptũ:ut dño papæ ꝑ iuſtitiã ſubuenire parãti:ueſtræ ĩteruẽtu precis obuiaretis. Obſecro & conſulo conſultius agi noxiã:reuocari precẽ:dari locũ iuſtitiæ:antequã eccleſia illa funditus deſtruatur. Pauper ſum ego fidelis tñ ueſter:& ſi uideor importunus, fortaſſis inde eſt. Dominam imperatricem in Chriſti charitate oppido ſalutamus.

Ad eundem. Epiſtola. CXL.

MIror cuius inſtinctu uel conſilio uigilantiæ ueſtræ ſubripi potuerit, ut homines digni certè duplici honore & gratia:contraria à uobis audirent (Piſanos dico, qui primi & ſoli interim adhuc erexere uexillũ aduerſus ĩuaſores imperij). Quàm iuſtius in eos regia incãduiſſet indignatio, qui ppl'm ſtrenuũ & deuotũ quacũq; occaſione offendere auſi ſunt, eo p̃cipuè tẽpore quo accicti in multis milib⁹ ſuis exiẽrãt opugnare tyrãnum:ulciſci iniuriã dñi ſui:& imperialem defenſare coronam: Vt em̃ cõgruẽtiſſimè aſſignem huic genti quod olim de ſancto Dauid dicebatur:quænã quæſo in omnib⁹ ciuitatibus ſicut Piſa:fidelis egrediẽs, & pergrediens, & pergens ad imperiũ regis: Nõnne hi ſũt q nuper regni illũ unicũ ac potẽtiſſimũ hoſtẽ ab obſidione Neapolis fugauerũt: Nõnne hi ſũt, qui etiã quod penè incredibile dictu eſt:in uno impetu ſuo expugnauerunt Amalfiã, & Rebellẽ, & Scalãatq; Atturinã, ciuitates utiq; opulentiſſimas & munitiſſimas: omnibuſq; qui antehac tentauerunt, uſq; ad hoc tp̃s (ut aiunt) inexpugnabiles: Quàm dignũ, quàm æquũ, quàm plenũ ratiõe & iuſticia fuerat:ut fideliũ terra interim ſaltem dũ hæc actitarẽt, ab oĩ hoſte ſecura cõſiſteret:tũ pro p̃ſentia ſummi põtificis: quẽ iamdudũ exulem Piſani apud ſe cum ſummo honore ſeruabant & ſeruant:tũ pro ſeruitio imꝑatoris, ꝓ quo & ipſi tunc tp̃is exulabãt: Factum eſt autẽ per contrariũ:ut gratiã qui offenderunt, & qui ſeruierunt iram mererẽtur. Sed uos fortaſſis adhuc iſta neſciebatis. Oportet ergo nunc qñ res eſt nota uobis:imo & decet & expedit, mutare uos & uerbũ & aĩm, ut uiri regis magis fauoribus & muneribus honorãdi à ueſtra parte decætero audiant & recipiant prout meriti ſunt. O quantum meruere Piſani: quantũ adhuc mereri poſſunt: Sat eſt dictum ſapienti.

Ad Humbertum abbatem Igniacenſem: qui abbatiam ſuam dimiſerat. Epiſtola. CXLI.

PArcat tibi oĩpotens deus. Quid uoluiſti facere: Quis te crederet ad tantũ prorũpere malũ, hominẽ tantis præditũ bonis: Quomodo potuit arbor bona peſſimũ hunc ex ſe producere fructũ: O quàm terribilis deus in iudicijs ſuꝑ filios hominũ. Nõ miror ꝙ diabolus iſtud potuit:ſed ꝙ deus ꝑmiſit:quippe cui iã tot annis purè:ſicut credim⁹, & deuotè ſeruiſti. Quid faciet de me utiq; pigro & negligenti ſeruo:qui fidelẽ famulũ ſuũ ſic uel ad tẽpus tradidit in animam inimicorũ eius: Quid quæſo rationis, imo quid nõ impietatis habet hæc fuga tua: de qua filij lugent:aduerſarij rident: Miror ꝙ te non terruit Amaldi abbatis exẽplum:cuius ſimilis præſumptio digno ſed pauendo fine (ut bene meminiſti) in breui eſt uindicata. Et quidẽ ille qualemcunq; (ut benè noui ego) habuit cauſam:tu nullam. Nunquid enim aut monachi tuis erant inobedientes imperijs:aut conuerſi ſegnes in operibus: aut uicini fortè tibi tuiſue rebus infeſti:aut certè modica & nõ ſufficiens ſubſtantia mundi, quatenus relinquere cogereris quot uel regere uel paſcere nõ ſufficeres: ¶Vide ne & te tãgat uox illa dei:quia odio habuerunt me gratis. Quid Ioan. 15. enim debuit tibi facere:& non fecit: Vineã tibi plãtauit electã & ſpecioſiſſimã. Sepem ei circũdedit uotiuæ contineñtiæ:torcular diſtrictiſſimæ diſciplinæ fodit in ea: & ædificauit ſanctæ paupertatis turrim ad cælos uſq; ptingentem:te cultorẽ atq; cuſtodem conſtituit. Honeſtauit te in laboribus tuis, & cõplebit illos ſi permittis. Sed tu proh nefas deſtruis maceriã eius, & racemis optimis plenã exponis omnibus qui prætergrediunt̃ uiã. Heu quis prohibebit aprũ de ſylua ut nõ exterminet: & ſingularẽ ferum ne depaſcat eã: Mirũ uerò ſi in hoc morti te bene præparare putas:quod quidẽ ad me ſcripſiſti: ut in tanto ſcãdalo & in anathemate dñi papæ mori uelle nõ timeas. Deinde ſi ita neceſſarium erat: non potuit aliud tempus conſiderari:niſi cum neceſſitatib⁹ uniuerſalis eccl'iæ detineor:ut illi miſeræ quam exponis nõ liceat ſubuenire: Obſecro te per eum qui pro te crucifixus eſt, ut ſatis afflictos amplius cruciare parcas, & triſtitiam ſuper triſtitiam addere deſiſtas:quia ut uerum fatear, ſic pro hac eccleſiæ generali grauiq; ſciſſura affectus ſum: ut tædeat animam meã uitæ meæ:etiam te & tuis in pace degentibus.

Ad monachos Alpenſes. Epiſtola. CXLII.

BOnus pater ueſter atq; noſter authore deo ad altiorem gradum aſſumptus eſt. Faciamus ergo chariſſimi, qđ dicit ꝓpheta. Eleuat⁹ eſt ſol, Abac. 3. & luna ſtetit in ordine ſuo. Sol eſt ille per quẽ Alpenſis congregatio illuſtris ubiq; redditur: tanquam luna per ſolem. Eleuato itaque illo ſtemus nos in ordine noſtro, quicũq; elegimus abiecti eſſe in domo dei noſtri: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ordo noſter abiectio eſt: humilitas eſt:uolũtaria paupertas eſt: obedientia, pax, gaudiũ in ſpũſctõ. ¶ Ordo noſter eſt eſſe ſub magiſtro, ſub abbate, ſub regula, ſub diſciplia. Ordo noſter eſt ſtudere ſilẽtio, exerceri ieiunijs, uigilijs, orõnibus, opere manuũ: & ſuper oĩa excellentiorem uiã tenere:quæ eſt charitas. Porrò in his oĩbus ꝓficere de die in diẽ:& in ipſis perſeuerare uſq; ad ultimũ diẽ. Et hæc qdẽ aſſiduè uos confidimus actitare. Cæterum unum opus feciſtis:& omnes mirantur:ꝙ cùm ſancti eſſetis:nõ reputantes ueſtrã ſanctitatem, alienã participare curaſtis: ut eſſe- Luc. 17. tis ſanctiores. Impletũ eſt quod legitur in euãgelio. Cùm feceritis omnia quæ mandata uobis fuerint:dicite, ſerui inutiles ſumus. ¶Inutiles uos reputatis:& humiles inuẽti eſtis. Recte facere, & inutilem ſe reputare, apud paucos

re Romã:quã tanto amore ex longo tẽpore cõcupiuit tãto labore & ſumptibus acqſiuit:tanto faſtu poſſidet:tanto pudore timet amittere:ne fruſtra conueniſſe ſeculum omne cernatur:ſi cum ille cadet à cauſa,non tamen cadat à Roma. Alioquin quis cauſam ſpoliatus ingredit? Nec leges profectò cogunt,nec canones. Et hæc dicimus,non de noſtra iuſtitia diffidentes,ſed à ueſtra cauentes uerſutia. Iam enim deus eduxit tanquam lumẽ iuſtitiã ſuã,& iudicium ſuũ tanquã meridiẽ:& ſi cæco nec lumẽ appareat: nec meridies luceat:quoniã ſicut tenebræ ei⁹:ita & lumẽ eius. Duo itaq; ſunt de quib⁹ cõtendit,qſnã eorũ rectius uideatur papa. Quorũ primo quidem ſi perſonas compares,ut neutri ſanè uel derogare uidear,uel adulari: dicã qđ dici paſſim reperies,& neminẽ arbitror diffiteri,quia uidelicet Innocẽtij noſtri uita uel fama nec æmulũ timet, cum alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiões diſcutias,noſtri itidẽ mox occurit,& ꝓmotiõe purior, & ratione probabilior:& prior tempore. Porrò de tẽpore conſtat. Reliqua duo merita probant:& dignitas eligentium. Hanc enim(ni fallor)p̄tem ſaniorẽ inuenies,tã epiſcopos quàm cardinales,diacones ſiue p̄ſbyteros,& quorũ maxime intereſt de electione ſummi põtificis,& quanti in eligendo iuxta patrum ſcita ſufficiant. Quid & in cõſecratione? Nónne Hoſtienſem ad quem ſpecialiter ſpectat habemus? Cum igitur & elect⁹ dignior,& electio ſanior,& actio ordinabilior teneatur:qua iſti ratione, imo qua cõtẽtione cõtra ius & phas,& nota omniũ bonorũ, inuitæ & renitẽti dei eccleſiæ p̄ficere aliũ,& illũ deponere tentãt? Horũ conatui,tam maligno,tã indigno,tam temerario,totis certè uiribus renitẽdũ eſſe uidetis reuerendiſſimi & illuſtriſſimi patres. Qđ cũ oĩ familiæ dei, tũ uobis maxime ueſtriſq; cõuenit:ſi tñ zel⁹ dom⁹ dei comedit azimas ueſtras. ¶Vobis inquã & ueſtris maxime uigilandum eſt & orandũ ne intretis in tentationem. In ea ſanè parte maiore opus eſt fortitudine & cautela: unde acrior inſiſtit aduerſarius, & uis belli maior incũbit. Quàm ſæuus & calidus hoſtis inſurrexerit ĩ uos,ꝓprio certè agnoſcitis experimẽto. Heu quàm multũ iam malitia illi⁹ in illis partibus pro accepta poteſtate ꝓceſſit,utroq; ſæuiens genere malignãdi,ui & dolo. Nunquid autẽ malitia uincet tandẽ ſapiẽtiã? Sed hæc eſt hora ipſius, & poteſtas tenebrarũ. Cæterũ hora nouiſſima eſt,& poteſtas cito tranſit. Ne terreamini:ne ſeducamini. Dei uirtus & dei ſapientia Chriſtus uobiſcũ eſt,qui in cauſa eſt. Confidite,ipſe ui
i.Cor.10 cit mũdũ:fidelis eſt:nõ permittet uos tẽtari ſupra id quod poteſtis. Videtis ſtultum firma radice? Sine dubio ſtatim maledicetur pulchritudini eius. Non enim diu derelin-
Pſa.124 quet dominus uirgã peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ. Verũ ueſtræ interim uigilantiæ eſt,ueſtris ꝓ ueſtro officio ſolicite prouidere,ſicut & prouidetis, ut non extendãt iuſti
Ibidem. ad iniquitatem man⁹ ſuas. Oratio pro catholicis: Bñfac
Pſal.82. dñe bonis & rectis corde. Pro ſchiſmaticis: Imple dñe facies eorũ ignominia,ut quærant nomẽ tuum domine.

Ex pſona ducis Burgũdiæ. Epl'a. CXXVII.

GVilielmo dei gr̃a egregio comiti Pictauorũ, & duci Aquitanorũ,Hugo eadem gratia Burgundiæ dux,timere terribilem,& eũ qui aufert ſpiritum principũ. Errorem ueſtrum ultrà diſſimulare nõ fero:quippe carne propinquus,& corde ami-
Nota. cus. Si quis de populo deuiat,ſolus perit. Verũ principis error multos inuoluit:& tãtis obeſt quãtis p̄eſt ipſe. Nec præſumus ſicut ſitis ut perdamus:ſed ut regamus ſubiectos. Per quem reges regnant,ipſe nos præfecit populis ſuis à nobis tuendis,non ſubuertendis:plane ſanctæ ſuæ eccleſiæ miniſtros,non dominos. Cui uos miniſterio cum dignè aliàs pro ueſtri magnitudine potentatus & laudabiliter deſeruiſſe noſcamini:miror quanã uerſutia modo ueſtra illa prudentia circũuenta fuerit,eandẽ matrem ueſtram & dominã deſerere in tẽpore malo:niſi fortè & hoc uobis ueſtri illi conſiliarij pſuadere conentur,ad ſolã petri leonis domũ uniuerſalẽ eccleſiã eſſe redactã. Viri men daces, quos ueritas ſicut & caput eorũ antixp̄m deſtruit ſpiritu oris ſui:affirmãs eam per os Dauid ad uniuerſos fines terræ,& ad uniuerſas familias gentium dilatari. Habet tñ ducẽ Apuliæ,ſed ſolũ ex p̃cipibus ipſumq; uſurpatæ coronæ mercede ridicula comparatũ. Deniq; quid boni,qd uirtutis quid honaſtatis afferũt de ſummo pontifice ſuo ut & nos prouocẽt ad fauorẽ? Si uera ſunt quæ ubiq; diuulgat opinio:nec unius dignus eſt uinculi poteſtate. Si uera non ſunt, decet nihilominus caput eccleſiæ non ſolũ uitæ habere ſanitatẽ,ſed & famæ decorẽ. Tutius proinde uobis eſt mi cognate chariſſime,ut in ſuſceptione uniuerſalis papæ, ab uniuerſitatis concenſu & cõſilio nõ recedatis. Quẽ omnis religio, quẽ regũ uniuerſitas receperunt:uobis quoq; & honorificũ & ſalutiferũ eſt ut recipiatis. Domini papæ Innocentij & innocens uita, & integra fama, & electio canonica prædicatur. Priora duo nec hoſtes diffitentur. Tertiũ calumniam habuit:ſed per chriſtianiſſimum Lothariũ nuper falſi calumniatores in ſuo ſunt mẽdacio deprehenſi.

Ad eumdem. Epiſtola.CXXVIII.

IN eo animo & in ea uolumtate memini me diſceſſiſſe dudũ à te princeps eximie,ut totis affectibus bene tibi tuiſq; cuperẽ, totis niſibus ſalutem ueſtrã & honorẽ ueſtrũ ubicũq; poſſem iuuarẽ:eò ꝙ nõ redirem fraudat⁹ fructu aduẽtus mei ad uos,ſed lætus præter ſpem multorum reportarem mecum pacem eccleſie:cum exultatione uniuerſæ terræ. Miror autem quo cuiuſue cõſilio mira illa mutatio dexteræ excelſi tam ſubito in deterius eſt mutata:ut rurſum ad iniuriã eccleſiæ clericos ſancti Hilarij de ciuitate expelleres: Galat.5
& iram dei in te grauius quàm primum excitares. Quis te faſcinauit tam cito recedere à uia ueritatis & ſalutis? Profectò iudicium portabit quicunq; eſt ille. Vtinam & abſcindantur qui uos conturbant. Reuertere quæſo reuertere: ne & tu(qđ abſit)abſcindaris. Reuertere ĩquã, & reuoca amicos tuos ad pacem:& clericos ad eccleſiam: antequam irrecuperabiliter reddas tibi aduerſum terribilem:& eum qui aufert ſpiritũ principũ: terribilẽ apud reges terræ.

Ad Ianuenſes. Epiſtola.CXXIX.

IAnuenſibus ſuis conſulib⁹ cũ conſiliarijs & ciuibus uniuerſis. B. Abbas dictus de claraualle pacem & ſalutẽ & uitã æternã. ¶ Qđ aduentus noſter ad uos anno p̄terito nõ fuerit ocioſus, eccleſia paulo poſt in ſua neceſſitate ꝓbauit, à qua & miſſi fueramus. Honorificè nos & ſuſcepiſtis & tenuiſtis exiguum quod apud uos fuimus: & quidẽ digne uobis:ſed ſupra noſtræ humilitatis modũ. Profectó ut nõ immemores:ſic non ingrati ſumus. Vicem rependat qui poteſt:& qui in cauſa fuit deus. Nos eñ unde illũ recompẽſemus uenerationis cultũ:ſed obſequiũ: ſed affectũ plenũ amoris & gratiæ? Nõ ꝙ noſtro delectemur fauore: ſed ueſtræ deuotioni colletamur. O mihi dies illos feſtiuos,ſed paucos. In æternum non obliuiſcar tui plebs deuota: hono- Paſ.54.
rabilis gens:ciuitas illuſtris. Veſpere & mane & meridie (more utiq; prophetæ) narrabam & annunciabam:& erat tãta audiẽdi auiditas,quãta & audientiũ charitas. Portabamus uerbũ pacis: cumq; inueniſſem⁹ filios pacis:requieuit ſuper eos pax noſtra. Exierã planè ſeminare ſemẽ:non meũ ſed dei cadens in terrã bonam ſemẽ bonum ,fructũ fecit cẽtuplũ:& tẽpeſtiuũ. Mira celeritas,quia magna neceſſitas. Nec tarditatem paſſus ſum:nec difficultatem:una penẽ die & ſerens & metens,& reportans cum exultatione manipulos pacis. Hæc qppe meſſis,quam meſſui. Exulibus,captiuis: compeditis & incarceratis,euadẽdi atq; repatriandi lætam reportauimus ſpem,metũ hoſtibus, cõfuſionem ſchiſmaticis,gloriam eccleſiæ,orbi lætitiam. Et nunc quid reſtat chariſſimi: niſi ut admoueamini de perſeuerantia, quæ ſola meretur uiris gloriã, coronã uirtutibus? Prorſus abſq; perſeuerãtia nec qui pugnat,uictoriam,nec palmam uictor cõſequitur. Vigor uirium, uirtutum

tutum conſummatio eſt,nutrix ad meritum,mediatrix ad præmium. Soror eſt patientiæ,cõſtantiæ filia,amica pacis,amicitiarũ nodus, unanimitatis uinculũ, propugnaculũ ſanctitatis. Tolle perſeuerãtiã:nec obſequiũ mercedẽ habet:nec bñficiũ gratiã:nec laudẽ fortitudo. Deniq; nõ qui cœperit:ſed qui perſeuerauerit uſq; ĩ finẽ:hic ſaluus erit. Saul cũ eſſet paruulus in oculis ſui, rex eſt ſup-
i.Re.15. Iſrael cõſtitutus: non perſeuerans in humilitate & regnũ amiſit & uitam. Si cautela Sanſon,ſi Salomonis deuotio perſeuerantiam retinuiſſent,nec is profectò priuaretur ſapientia: nec ille uiribus. Hoc ſummæ honeſtatis inſigne, hanc totius probitatis unicã fidamq; cuſtodem, cuſtodiri à uobis firmiter hortor & precor. Cuſtodite di-
Marc.6. ligenter,quod libẽter audiſtis. Mementote ſcriptũ,quia metuebat Herodes Ioannẽ:& libẽter eũ audiebat. Sed btũs foret:ſi audita libẽter æquè ſeruaſſet. Deniq; non q
Lucæ.11. audiunt:ſed beati,inquit,qui audiunt,& cuſtodiunt uerbum dei. Seruate proinde uos pacem fratribus ueſtris Piſanis:fidem dño papæ:fidelitatem regi, uobis honorem. Hoc eñ expedit,hoc decet,hoc iuſticia requirit. Audiuimus ueniſſe ad uos nuncios ducis Rogerij: qd attulerit, qd ùe retulerint:nos neſcimus. Verũ ego iuxta illud poetæ(ut uerũ fatear)ſemp timui Danaos,& dona ferentes. Si quis forte in uobis (quod deus auertat) rem tã fœdã cõmittere deprehendatur, extẽdere uidelicet manum ad turpe lucrum: hunc protinus notate,& iudicate hoſtem nominis ueſtri ciuiũ proditorem, ac uenditorem communis honoris & honeſtatis. Si quis itẽ ſuſurro in pp'lo, diaboli ſibi aſſumens uicẽ,iurgia ſeminare,& pacem turbare uelle reperiatur:quẽadmodũ illæ diſcordiæ ſemper eſt amator & auctor:huic rigidæ cenſuræ remedio citius obuiet:eò quippe peſſimæ:quò ĩtimæ peſti. Hoſtilis exercitus uaſtat agros: domoſq; ſpoliat:praua aũt conſilia corrumpunt bonos mores,'& modicũ fermentũ totã maſſam corrũpit. Serite ,plantate, negociamini: ut antiqua mala non ſolũ non iteretis:ſed etiam de iuſtis laboribus ueſtris expiare & delere poſſitis. Scriptũ quippe eſt: Redẽ-
ꝓuer.13 ptio animæ uiri:ꝓpriæ diuitiæ. Et rurſum. Date eleemo-
Lucæ.1. ſynã,& omnia mũda ſunt uobis. Qđ ſi militare placet, & ueſtræ fortitudis ac ſtrenuitatis iterũ expiri uires: arma probare delectat:nõ equidẽ id præſumendũ aduerſus uicinos & amicos :cũ magis eccleſiæ inimicos 'expugnare deceret: ſed & regni ueſtri ĩuaſã à ſiculis defenſare coronã. Super illos ſane & honeſtius acquiretis, iuſtius poſſidebitis acquiſita. Deus pacis & dilectionis maneat ſemper cum omnibus uobis. Amen.

Ad piſanos. Epiſtola. CXXX.

PIſanis noſtris conſulibus cum cõſiliarijs, & ciuibus uniuerſis, Bernardus abbas dictus de claraualle, pacem & ſalutem & uitam æternam. ¶Benefaciat uobis de⁹, & meminerit fidelis ſeruitij,& p iæ cõpaſſionis,& conſolationis, & honoris, q̄ ſponſæ filij eius in tempore malo & in diebus afflictionis ſuæ exhibuiſtis & exhibetis. Et quidem hoc iam implet ex parte:& orationis huius nonnullus capitur fruct⁹. Digna planè retributio celeri iam cõpenſat effectu. Iam pro meritis tecum actitat deus populus quẽ elegit in hæreditatem ſibi omnino populũ acceptabilẽ,ſectatorẽ bonorũ operum. Aſſumitur Piſa in locum Romæ:& de cunctis urbibus terræ ad appoſtolicæ ſedis culmẽ eligit. Nec fortuitu ſiue humano cõtigit iſtud cõſilio:ſed cæleſti prouidentia,& dei benigno fauore fit, qui diligẽtes ſe diligit, qui dixit xp̄o ſuo innocẽtio, Piſam inhabita, & ego benedicens benedicã ei. Hic habitabo qm̃ elegi eã . Me authore tyranni Siculi malitiæ, Piſana conſtantia cõcedit,nec minis cõcutitur,nec donis corrũpitur,nec circũuenitur dolis. O Piſani Piſani,magnificauit dñs facere uobiſcũ, facti ſum⁹ lætãtes. Quæ ciuitas nõ inuidet? Serua depoſitũ urbs fidelis,agnoſce gratiã, ſtude prærogatiuæ nõ ĩuenir i ingrata. Honora tuũ & uniuerſitatis patrem:honora mundi principes qui in te ſunt:& iudices terræ:quorũ te præſentia reddit illuſtrẽ glorioſam,famoſam. Alioquin ſi ignoras te o pulchra inter ciuitates:egrediẽris poſt greges ſodalium tuorum paſcere hœdos tuos. Sapiẽtib⁹ ſat dictum eſt. Cõmendo uobis Marchionẽ Engelbertũ,qui domino papæ & amicis eius miſſus eſt in adiutorium:iuuenis fortis & ſtrenuus(& ſi nõ fallor)fidelis. Habetote eum ueſtris precibus magis commendatũ:quia & ego ei uos amplius commendare curaui:monuiq; ne ueſtris potiſſimum conſilijs innitatur.

¶Ad Mediolanenſes. Epiſtola.CXXXI

SVis Mediolanenſibus, uniuerſo uidelicet clero & populo .B.abbas dict⁹ de Claraualle, in dño ſalutem. ¶Bene uobiſcũ facit deus,bene uobiſcũ facit Romana eccleſia. Facit ille quod pater:facit illa quod mater. Et reuera quid uobis debuit facere & non fecit? Si poſtulaſtis mitti uobis de curia honorabiles perſonas ad honorem dei & ueſtrum, factũ eſt. Si poſtulaſtis confirmari quod unanimitas ueſtra de uenerabilis patris ueſtri electione firmauerat,factum eſt. Si uoluiſtis licuiſſe uobis quod illicitum niſi ꝓ magna quidem neceſſitate ſacri canones iudicant: tranſlationẽ epiſcopi ſcilicet in archiepiſcopum, conceſſum eſt. Si rogaſtis erui ciues ueſtros de uinculis. Placẽt morũ: qđ utiq; ego prætermittere nec uolo,nec ualeo:& hoc factũ eſt. In quo poſtremo quacũq; rationabilis petitio filiæ:nõ dico repulſam:ſed uel morã paſſa eſt apud piã matrẽ? En ad cõplemẽtũ pallium præſto eſt,plenitudo honoris. Nunc uerò audi me inclyta plebs, gens nobilis, ciuitas glorioſa. Audi inquam me(ueritatẽ dico, nõ mentior)dilectorem tui,zelatorem ſalutis tuæ. Romana eccleſia ualde clemẽs eſt:ſed nihilominus potens. Fidele conſilium & omni acceptione dignũ,noli abuti clementia:ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis. Debitam ei reuerentiam exhibebo:& nihil ampli⁹. Eſto. Fac quod dicis': qa ſic exhibeas debitam,& omnimodam. Plenitudo ſiquidem poteſtatis ſup̄ uniuerſas orbis eccleſias,ſingulari prærogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt. Qui igitur huic poteſtati reſiſtit: dei ordinationi reſiſtit Poteſt,ſi utile iudicauerit,nouos ordinare epiſcopatus ubi hactenus non fuerunt. Poteſt eos qui ſunt,alios deprimere: alios ſublimare: prout ratio ſibi dictauerit: ita ut de epiſcopis creare archiepiſcopos liceat:& econuerſo ſi neceſſe uiſum fuerit. Poteſt à finibus terræ ſublimes quaſcunq; perſonas eccleſiaſticas euocare,& cogere ad ſuam præſentiam non ſemel aut bis ſed quoties expedire uidebit. Porrò in promptu 'eſt ei omnem ulciſci inobedientiam: ſi quis fortè reluctari conatus fuerit. Deniq; probaſti & tu. Quid enim contulit tibi uet⁹ tua rebellio,& recalcitratio male ſuaſa à pſeudo prophetis tuis? Quem fructum habuiſti, in quibus nunc erubeſcis? Agnoſce potius in qua poteſtate,gloria & honore ſuffraganeorum tuorum tam diu priuata extitiſti. Quis pro te ualuit obuiare apoſtolicæ authoritati iuſtiſſimæ ſæueritati:cum prouocata tuis exceſſibus, decreuit te tuis illis antiquis ac præclaris ornamẽtis nudare: mutilare membris? Et hodie confuſa & trũcata iaceres,ſi nõ benignius quàm potentius tecũ actum fuiſſet. Quis eam prohibere ualebit etiam à grauioribus:ſi rurſum (quod abſit) adieceris prouocare? Vide ne patiaris recidiuum: quia pro certo(niſi fallor)non tam facilè denuo poterit inueniri remediũ. Si quis itaq; dixerit tibi,partim oportet obedire,partim non oportet, cum tu in te experta ſis plenitudinem apoſtolicæ poteſtatis:authoritatis integritatẽ:nónne huiuſmodi aut ſeduct⁹ eſt: aut ſeducere uult? Sed fac quod dico:nam ego te non ſeduco. Conuertere magis ad humilitatem,ad manſuetudinem. Siquidem & humilibus dat deus gratiam: & manſueti hæreditabunt terram. Eſto cauta dominæ & matris tuæ recuperatam ſeruare gratiam. Et ſic ei placere ſtudeas de reliquo, quatenus placeat non ſolum ſeruare tibi quæ reddidit, ſed etiam adijcere,quæ nondum dedit.

Ad clerũ Mediolanẽſem. Epiſto.CXXXII.

inueniť:& ideò multi admiranť.Hoc,inquā,hoc prorſus
uos de illuſtribꝰ reddit illuſtriores,ſanctiores de ſctis.Et
ubicunq; diuulgatus eſt ſermo iſte,repleuit omnia ſuaui-
tate odoris.Hæc uirtus me iudice p̄ferť etiam protractis
ieiunijs:& anticipatis uigilijs:oī deniq; corporali exerci-
Ti.4. tio:tāquā uera pietas q̄ ad oīa ualet.Quàm læto ſinu col-
legit uos multitudo Ciſtercīēſis:quàm alacri uultu ſpecta
uit hoc angelica celſitudo? Nouerūt ſiquidē illi ſpūs oī-
potenti deo placere ſuper oīa fraternā ſocietatem,& con-
fœderationē,cū dicat per ꝓphetā.Glutino bonū eſt.Et p
Eſai. 41. aliū. Ecce quàm bonū & quàm iocundū habitare fratres
Pſal.132. in unū.Itē frater fratrē adiuuās:ambo conſolabunť. Ad-
uertitur etiā hoc factū humilitatē redolere.Quæ quàm ac
cepta ſit diuinæ maieſtati,docet ille qui dicit,Supbis deꝰ
Iaco. 4. reſiſtit:humilibꝰ aūt dat gratiā. Oſtendit & ipſe humili-
tatis magiſter per ſemetipm,dicēs.Diſcite à me,quia mi-
Matt.11. tis ſum, & humilis corde. Quid dicam de noſtro puſillo
grege Clareuallis,cui ſpecialius adhæſiſtis:quāto uos &
quàm ſpeciali cōplectať affectu? Non pōt dici uerbo, qđ
de mutua charitate inter nos & uos ſpūalis infuſio mira-
Nota. biliter operatur.Supereſt fratres ut inuocato ſpiritu ſan-
cto maturetis uobis eligere patrē. Nā ſi me expectaretis,
uereor ne aduētus noſter differať in longū: & illa dilatio
eſſet piculoſa.Sed reuocate ad uos fratrē noſtrū chariſſi-
mū Godefridū priorē Clareuallis,q & in hoc ſicut ī alijs
impleat uicem noſtrā:ut cōſilio eiꝰ, uel fortè illorū quos
ipſe pro ſe miſerit,ſi uenire non poterit,necnon & patris
ueſtri Guarini,talē perſonā eligatis,de qua & deus hono
rem habeat,& uos ſalutē.Memores mei eſtote fratres.

Ad ſuos Clareuallenſes Epiſtola. CXLIII.

CHariſſimis fratribꝰ Clareuallis, monachis,
cōuerſis,nouitijs,frater.B. gaudere in dño
ſemp. ¶Ex uobis perpēdite qd patiar ego.
Si uobis moleſta eſt abſentia mea,nemo du
bitet mihi eſſe moleſtiorē.Nō paris iacturæ
nec eiuſdē grauaminis eſt me uno carere uos:meq; ueſtra
uniuerſitate deſtitui.Tot me neceſſe eſt affici curis, quot
uos eſtis,& ad ſingulos quoſq; ueſtrū dolere abſentiam,
timere pericula.Duplex cōtritio iſta nō me deſeret, quo-
uſq; meis uiſceribus ego reddar.Qđ quidē & uos ſentire
ꝓ me nō ambigo:ſed ego unꝰ ſum.Vobis ergo una, mihi
multiplex incūbit triſtādi ratio,utpote pro oībus uobis.
Nec ſolùm cruciat ꝙ abſq; uobis uel ad tēpus uiuere co-
gor:ſine quibus & regnare miſerā mihi reputo ſeruitutē:
ſed etiā ꝙ uerſari cōpellor in his quæ amicam quietem
omnino perturbāt, & meo propoſito minus fortaſſis cō-
ueniunt.Hec ſcientes,moræ meæ quæ meæ nō eſt uolun
tatis,ſed eccleſiaſticæ neceſſitatis,non oportet uos indi-
gnari,ſed compati.Spero autē ꝙ non erit lōga: uos ora-
te ut non ſit infructuoſa.Detrimenta q̄ interim fortè con
tingēt,emolumēta reputētur,qm̄ deus in cauſa eſt. Qui
cū ſit benignus,& oīa poſſit,facilè dāna reſarciet:non ſo-
lum integrè,ſed etiā cumulate.Propterea bono animo ſi-
mus,deū habentes uobiſcum,in quo & uobis præſentes
ſumus,quantiſlibet terrarum ſpacijs diuiſi à nobis uidea
mur.¶Quicūq; in uobis bene officioſum ſeipm̄ exhibet,
humilē,timoratū,ſtudioſum lectionis,orationibꝰ uigilē,
fraternæ charitatis ſolicitum, nō me putet abſentē ſibi.
Nam quō ei pn̄s ſpū non ſum,cū quo eſt mihi cor unū &
aīa una? Si quis autē ſuſurro(qđ abſit) extitit inter uos,
aut bilinguis,aut murmurās,aut cōtumax,aut impatiens
diſciplinæ,aut inquietus & uagus,& qui panem ocioſus
comedere nō erubeſcat: huic etiā ſi corpore p̄ſens eſſem,
longè eſſet ab eo aīa mea,eo ꝙ ipſe longè fecerit à ſe deū,
morū non locorum diſtātia. Interim fratres dum uenio,
ſeruite dño in timore,ut ſine timore qn̄q; de manu inimi
corū ueſtrorū liberati,ſeruiatis illi.Seruite ī ſpe,qm̄ fide
lis eſt in ꝓmiſſis.Seruite ex merito,qa multꝰ ī meritis eſt.
Nā & ſi cætera taceam,hoc ſolo certè non immeritò uitā
2.Co.5. ſibi uendicat noſtram,ꝙ pro ea præbuit ſuam.Nemo igi-
tur ſibi uiuat:ſed ei qui pro ſe mortuꝰ eſt. Cui em̄ iuſtius
uiuam,quàm ei qui ſi non moreretur,ego non uiuerem?
Cui commodius,quàm promittēti uitam æternam? Cui
magis ex neceſſitate,quàm flāmas perpetuas minitanti?
Sed ſeruio uoluntarie,qa charitas libertatē donat. Huc
prouoco uiſcera mea.Seruite in charitate illa quæ timo-
rē expellit,labores non ſentit,meritū nō intueť,p̄miū nō
requirit,& tn̄ plus omnibus urget.Nullus terror ſic ſoli-
citat,nulla præmia ſic inuitant,nulla iuſtitia ſic exigit.
Ipſa uos mihi inſeparabiliter iungat,ipſa me uobis iugi-
ter repreſentet,horis maximè quibus oratis, chariſſimi
& deſideratiſſimi fratres.

Ad eoſdem. Epiſtola. CXLIIII.

TRiſtis eſt anima mea uſq; dū redeā,& nō uult
conſolari uſq; ad uos.Quæ em̄ eſt mihi cōſola
tio in tēpore malo,& in loco peregrinationis
meæ? Nónne uos in dño? minime quidē deſe-
rit me quocunq; iero dulcis memoria ueſtri: ſed quantò
memoria dulcior,tantò abſentia moleſtior. Heu mihi qa
incolatus meus non ſolum prolongatus eſt:ſed etiam cu-
mulatus.Et reuera iuxta prophetā,ſuper dolorem uulne-
rum meorum addiderunt ,qui me à uobis aliquando uel
corpore ſeparāt .Eſt cōmune exilium, ipſumq; moleſtum
ſatis:ꝙ quandiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur à
dño.Huic acceſſit & ſpeciale(quod penè impatientē me
reddit)ut cogar uiuere ſine uobis,longa moleſtia,& tæ-
dioſa expectatio.uanitati huic occupāti oīa,tamdiu ma-
nere ſubiectum. feculenti corporis horrido circūdari car
cere & mortis uinculis ,funibꝰq; peccatorū needū abſol-
uit,& tanto tpe nō eſſe cū xp̄o.Cæterū,aduerſus hæc oīa
unum mihi remedium qualecunq; erat,& uerè datum de
ſuper,pro uultu uidelicet gloriæ qui abſconditus eſt uſq;
adhuc uidere interim templum dei ſanctum qđ eſtis uos.
Ex hoc tēplo facilis mihi uidebatur tranſitꝰ ad illud glo-
rioſum,ad quod propheta ſuſpirat,dicens, Vnam peti à
dño,hanc requirā,ut inhabitē in domo domini omnibꝰ
diebus uitæ meæ:ut uideā uoluntatem domini,& uiſitē
templum eius.Quid dicam:quoties id ſolatium interpo-
latū eſt mihi? Ecce hoc tertiò(niſi fallor)auulſa ſunt à me
uiſcera mea .Paruuli ablactati ſunt ante tēpus:ipſos quos
per euangeliū genui,nō licet educare propria deniq; de
ſerere,& aliena curare cogor,& dubito ;penè quid magis
ægrè ferā:an ſubtrahi illis,aut intricari iſtis.Itàne bonæ
Ieſu tota deficiet in dolore uita mea,& anni mei in gemi-
tibus? Bonū mihi dñe magis mori quàm uiuere eſt:non
tamē niſi inter fratres,inter domeſticos ītēr chariſſimos.
Id ſiquidem dulcius,humanius,tutiuſq; eſſe cōſtat .Imo
uerò pium eſt,ut in hoc remittas mihi ut refrigerer priuſ-
quā abeam & amplius non ero.Si placet domino meo ut
oculi patris qualiſcūq; qui nō ſum dignus uocari pater,
claudantur manibus filiorum ,ut extrema uideant, exitū
conſolentur,ſpiritum ſuis deſiderijs leuent ad cōſortium
ſi dignum iudicas beatorū,cum pauperū corporibus pau
peris corpus ſepeliāt:hoc prorſus,ſi inueni gratiā in ocu
lis tuis,ꝓcibus & meritis eorundem fratrum meorū obti
nere toto affectu deſidero .Veruntn̄ nō mea uolūtas,ſed
tua fiat.Nec mihi uiuere uolo, nec mori.Sed dignum eſt
ut qui dolorem meum audiſtis,etiam conſolationem non
ignoretis:ſi qua eſt.Primū quidē de omni labore & cala-
mitate quam patior,ſolum arbitror eſſe in cauſa eum cui
oīa uiuunt. Velim nolim neceſſe eſt me uiuere illi,q meā
ſibi propriæ uitæ poſitione acquiſiuit,qui & potēs eſt ſi
quid patimur pro ipſo,recōpenſare nobis in illa die mi-
ſericors & iuſtus iudex.Q. ſi inuitus militauero ei , diſpē
ſatio mihi tātū credita eſt,& ero ſeruus nequā. Si aūt uo
lens,gloria eſt mihi. In hac ergo aliquantulum conſide-
ratione reſpiro.Deindeq; ſæpe non meis meritis ſuperna
gratia honeſtauit me in laboribus meis,& gratia illa in
me uacua non fuit,ſicut in multis expertus ſum,& uos ex
pte nō latuit. Sed & hac uice quā neceſſaria eccleſiæ dei
ſit uel fuerit præſentia paruitatis noſtræ,dicerē ad conſo-
lationē ueſtram,ſi nō gloriā redoleret. Nunc aūt melius
eſt ut

eſt ut hoc p alios cognoſcatis.Inſtantiſſima poſtulatione
impatoris,aplicoq; mādato, necnō eccl'iæ ac principum
precibus flexi,dolentes & nolentes,debiles atq; infirmi,
&(ut uerum fatear)pauidæ mortis pallidam circūferen-
tes imaginē,trahimur in Apuliam. Rogate quæ ad pacē
ſunt eccleſiæ,rogate quæ ad ſalutem ſunt nobis : ut iterū
uos uideamus,uobiſcum & uiuamus & moriamur: & ſic
uiuite ut obtineatis.Infirmus in arcto tēporis,certè cum
lachrymis & ſingultibus iſta dictaui, teſte chariſſimo fra-
tre noſtro Balduino qui ſtilo ea excepit: quē eccleſia uo-
cauit ad aliud officium & ad aliam dignitatem . Orate &
pro ipſo tanquam unico ſolatio meo : & in quo ſpiritus
meus plurimum requieſcit. Orate pro domino papa,qui
me pariter & uniuerſitatē ueſtram paterno fouet affectu.
Orate & pro domino cancellario,qui mihi pro matre eſt:
& pro ipſis qui cum eo ſunt domino Luca,& dño Griſo-
gono,magiſtro Iuone,qui ſe nobis exhibēt fratres uteri-
nos.Qui mecum ſunt frater Bruno & frater Gerardus ſa-
lutant uos,ſupplicantes & ipſi pro ſe orari.

Ad abbates Ciſtercij cōgregatos.Ep'la.CXLV.

IN multa infirmitate corporis,& cordis anxie-
tate(deꝰ ſcit)dictaui iſta ad uos, homo miſer,
homo natus ad laborem:frater tn̄ ueſter. Vti-
nam nunc ipſum ſpm̄ in quo congregati eſtis,
merear habere interpellatorē ad ueſtram unanimitatem:
qui imprimat pectoribꝰ ueſtris calamitatē quam patior:
qui imaginem mei triſtem ac ſupplicem ſicut eſt,fraternis
affectibus rep̄ſentet.Non hoc oro,ut creet in uobis nouā
miām,quia noui ego quàm familiaris uniuerſitati ueſtræ
ſit illa uirtus:ſed hoc oro,ut intimo ſentiatis quo & quā-
to affectu oporteat miſereri. Certꝰ em̄ ſum quia ſi id da-
tū fuerit, cōtinuo lachrymæ de theſauro pietatis erūpēt,
ſingultꝰ,& gemitꝰ,& ſuſpiria hincinde pulſabunt cælos,
& audiet deus,& placabiť mihi,& dicet.Reddidi te fratri
bus tuis:nō morieris inter extraneos:ſed inter tuos.Tan
tis ſiqdā laboribꝰ & doloribꝰ affectꝰ ſum, ut ſæpe tædeat
me etiā uiuere.Humanū aūt dico propter infirmitatē no-
ſtrā.Deſidero differri uſq; dū reuertar ad uos, ut nō mo-
riar niſi inter uos.De cætero fratres bonas facite uias ue-
ſtras & ſtudia ueſtra,quæ recta,q̄ honeſta,q̄ ſalubria ſunt
cōſtituētes & tenētes:ante oīa ſoliciti ſeruare unitatē ſpi
ritus in uinculo pacis:& deus pacis erit uobiſcum.

Ad Burchardū Barlernēſ: abbatē. Ep'la.CXLVI.

IGnitū eloquiū tuū uehemēter,& ignitum illo
igne quē dn̄s miſit in terram.Legi illud,& cō-
caluit cor meū intra me:bn̄dixi illi fornaci de
qua hmōi ſcintille euolaſſent. Nónne cor tuū
ardēs erat in te,cū iſta dictabas? Bonus hō de bono the-
ſauro ſuo ꝓfert bona.Si laboraui in te , uti tu humiliter
memoras:nō me piget.Araui in ſpem ꝓfecto ꝑcipiēdi fru
ctus:& ſpes nō cōfundit.En de fructu operū meorū ſatiā-
tur uiſcera mea in terra aliena, & ſentio ipſo meo experi-
mento ſemen meū nō ſecus uiā:nō ſuper lapides, non in-
ter ſpinas:ſed in terrā bonā & optimā cecidiſſe.Et ſi cū pa
rerē,triſtitiā habui,iā non memini preſſuræ præ gaudio,
quia natus eſt infans in mundo. Infans dixerim malitia,
non ſenſu: quē poſſet ſaluator præponere ſenibus ad imi
Mat.18. tandū,denuo dicens.Niſi conuerſi fueritis,& efficiamini
ſicut paruuli,nō intrabitis in regnū cælorū. Infans q di-
Pſal.118. cat.Super ſenes intellexi, quia mādata tua quæſiui. Qui
Ibidem. dicat.Adoleſcentulus ſum ego & cōtemptus,iuſtificatio-
nes tuas nō ſum oblitus.Confiteor tibi pater dñe cæli &
terræ,qa abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudētibus, &
reuelaſti ea paruulis.Ita pater: quia ſic placitum eſt ante
te.Tuo placito ſunt id quod ſunt,nō ſuo merito.Nec em̄
inuenis merita:ſed preuenis.Omnes peccauimus,& ege-
mus ꝓueniri.tu ergo frater agnoſce te ꝓuentum,& ꝓuen-
tum in bn̄dictionibus dulcedinis: nō à me qui nihil ſum:
ſed ab illo q me ut de tua te ſalute monerē: aſpirādo præ-
uenit.Nam ut multū mihi tribuas,plantator ſum,rigator
ſum:abſq; illo tn̄ qui incrementum dat,quid ſū? Ipſi te ī
omni humilitate ſubijcias, ipſi tota deuotione inhæreas.
Me uerò utere eius ſeruo,cōſeruo tuo,comite in uia, co-
hærede futuro in patria,ſi tn̄ ſtudioſiſſimè impleuero mi-
niſteriū ad qđ tibi miſſus ſum,idq; quātū in me eſt effece
ro ut hæreditatē capias ſalutis.Ad ea de qbꝰ q̄ſtus es,ita
reſpōdeo.Neceſſitates tuas ut meas portabo cū uenero.

Ad Petrū abbatē Cluniacēſem.Ep'la.CXLVII.

DOmino & patri reuerēdiſſimo Petro Cluniacē
ſi abbati,ſuus Bernardus,qđ ſuus.¶Viſitet te
oriēs ex alto,ô bone uir: qa uiſitaſti me in ter-
ra aliena, & in loco peregrinationis meæ cōſo
latus es me.Bene feciſti,intelligēs ſuper egenū & paupe-
rem.Abſens erā,& abſens etiā longo tempore,& recorda
tus es noīs mei,hō magnus,& occupatus in magnis. Be-
nedictus ſanctꝰ angelus qui pio pectori tuo id ſuggeſſit.
Benedictus deꝰ noſter qui perſuaſit.En teneo, unde glo-
rier apud extraneos,literas tuas,& illas literas in quibus
tuā mihi animā effudiſti. Glorior ꝙ me habeas nō modo
in memoria:ſed etiā in gratia. Glorior priuilegio amoris
tui,refectus ſum de abūdantia ſuauitatis pectoris tui.Nō
ſolum autem:ſed & glorior in tribulationibus,ſi quas di-
gnus habitus ſum ꝓ eccleſia pati.Hæc planè gloria mea,
& exaltās caput meum,eccleſiæ triumphus . Nam ſi ſocij
fuimus laboris,erimus & conſolationis.Collaborandum
fuit & cōpatiendum matri,ne & de nobis quereretur,di-
cens? Qui iuxta me erāt,de longe ſteterunt,& uim facie-
bant qui quærebāt animam meā.Deo aūt gratias qui de- Pſal.37.
dit ei uictoriam,honeſtauit eam in laboribus:& cōpleuit
labores illius.Triſtitia noſtra in gaudiū , & luctus noſter
uerſus in cytharam eſt. Hyems tranſijt,imber abijt & re-
ceſſit, flores apparuerunt in terra noſtra,tempꝰ putatio-
nis aduenit,amputatum eſt ſarmentū inutile,putre mem-
brum.Ille ille iniquus qui peccare fecit Iſrael, morte ab-
ſorptus eſt,& traductus in uētrem inferi.Fecerat quippe
ſm prophetā,pactū cum morte,& cū inferno fœdus inie- Eſai.28.
rat.Ideoq; iuxta Ezechielē,factus eſt perditio,& nō ſub-
ſiſtit in æternum. Alius quoq; omniū ſicut maximus, ita
& peſſimus inimicus abſciſſus nihilominus eſt.Et is erat
unus ex amicis eccleſiæ: ſed illis de quibus ſolet queri &
dici. Amici mei & proximi mei aduerſum me appropin-
quauerunt & ſteterunt. Siqui reſtant, citò ſperamus de Pſal.37.
ſimilibus idem iudicium.Prope eſt ut reuertar ad fratres
meos:ſi uita comes fuerit, per uos ſicut intēdo tranſitu-
rus. Interim commendo me ſanctis orationibus ueſtris.
Salutamus fratrem.H.camerarium, & oēs qui circa uos
ſunt,cum reliqua ſancta multitudine.

Ad eundem. Epiſtola. CXLVIII.

DOmino Petro abbati Cluniacēſi. B. humile
dilectionis obſequium. ¶Lectis literis ueſtris
lætatus ſum in eis,ꝙ tantillū uidelicet tantus
in benedictionibus dulcedinis ꝓuenire cura-
ſtis.Cæterū uidēdi nos inuicē,& colloquēdi pariter,qm̄
dignū iudicatis,qn̄ ſe offeret illa opportunitas, qn̄ con-
ueniens locus,qn̄ iuſta occaſio? Hæc interim paucis ue-
ſtris pauca reddidimꝰ,ampliora libenter donaturi,cū ea
uobis oneroſa nō fore cognouerimus.Alioquin qn̄ hoc
ipſum auderet noſtra puſillitas, niſi daret ad dignitatem
ueſtram acceſſum ueſtræ dignationis humilitas?

Ad eundem. Epiſtola. CXLIX.

QVàm nolim fieri ꝙ ueſtræ putem obuiare reue
rentiæ: credo ſynceritatem ueſtram nō latere.
Ea fiducia ſuggerere uobis non dubito,quod
ſuggerendū uideť.De monaſterio ſancti Ber-
tini uellem uos moderatius agere,quàm cœpiſtis. Nam
& ſi hoc uobis in pace ſubijcere & abſq; omni contradi-
ctione poſſetis,ne tunc quid ueſtra referret uideo. Neq;
enim crediderim uos delectari honore cum tanto onere.
Nunc uerò cùm nec abſq; magno labore uendicare uo-
bis præfatum monaſterium,nec in pace,ut aiunt, quea-
tis poſſidere:honeſta uobis (ut mihi uidetur) præbetur
quieſcendi occaſio,timor inquietandi.

Ad dominum papā Innocentiū. Epl'a. CL.

SAnitas capitis redūdet in membra. Vn-
guentū qđ deſcendit in barbā de capite,
extrema quoqꝫ fimbria ueſtimēti partici-
pet. Si ꝑcuſſo paſtore diffugerant oues,
ualēte & icolumi ſecure reuertanť ad pa-
ſtum. Quod dicimꝰ, hoc eſt, de glo'iæ ue-
ſtræ crebris ſucceſſibus, creber nuncius lætificat ciuitatē
dei. Iuſtū ꝑinde eſt, ut ueſtra ꝓſperatio, eccleſiæ robora-
tio ſit: & cū exaltat deus electū de plebe ſua, ipſa quoqꝫ ſe
ſentiat exaltari, ac de roboris incremento fortiorē agno-
ſcat. Nā ſi cōpaſſa eſt & conregnare debet. Sic dignū uo-
bis, ſic nobis neceſſariū. Quid enim? Si in timore & angu-
ſtia æqtatis uigor nō lāguit, non tepuit feruor: modo ce-
dimus cū appropinquamus ad palmā? Quæ eminuit in
infirmitate, in ſublimitate uirtus ſuccūbet? Quàm nēpe
in manu ualida ordinatū eſt nobile illud monaſteriū Vir-
ziliacēſe? Nec inſanis ꝑfectò tumultibus armatæ plebis
nec effreni furentiū atqꝫ obſtrepentiū ueſaniæ monacho
rū, nec qđ his fortiꝰ fuit, copijs māmonæ cedēdum puta-
uit, uel ad modicum apoſtolica celſitudo. Quid apud ſan-
ctū benedictū? Nunqd regia indignatio ꝓhibere potuit
ſpm̄ libertatis accenſum atqꝫ accinctū aduerſus carnē &
ſanguinē? Sic ſcti Meminij, ſic ſcti Satyri, miro modo ec-
cleſiæ immutatæ ſunt, & de ſynagóga Sathanæ reſtitutæ
ſunt in ſanctuariū dei, uellēt nollēt oēs iniqua agētes ſu-
ꝑuacuè. Sed nec Leodij ceruicibus imminēs mucro bar-
baricus cōpulit acqeſcere importunis improbiſqꝫ poſtu-
lationibꝰ iracūdis atqꝫ iraſcētis regis. Quis uerò dignis
efferat laudibus, qđ nouiſſimè diebus iſtis de manu potē
tis, eminus licet, emiſſum eſt in turbatores eccl'iæ Aurelia
nenſis? Reuera nunc ſagita Ionathæ nō abijt retrorſum:
& haſta eiꝰ nō eſt auerſa. In quo tamen uerbo rex quidē
turbatus eſt: ſed nō oīs Hieroſolyma cū illo. Magis autē
mitigauit omnē iram ſuā & ipſe tandē. Erubuit ſiquidem
& timuit fruſtra armari aduerſus dn̄m, & aduerſus Chri-
ſtum eius. Hinc prorſus eleuata eſt magnificentia tua ſup
cælos: tantū ut laudabile principiū cōdigno exitu peror-
netur. Quod quidem uniuerſi qui nos amant, uehemēter
expectant: idqꝫ flagitant maturari. Sanè ſimili zelo & in
manu æqu ē potenti, eccleſiæ Turonenſi iamiamqꝫ ſubue
nire neceſſe eſt. Alioqn prope interitū eſt & ipſa niſi cito
feratis auxiliū. Reuixit (ut aiūt) Gilberti ſpiritus in Phi-
lippo: ipſiꝰ planè & nepote carnis, & hærede ambitionis.
Quāta nempe dominandi cupiditate & iſte iuuenis inar-
deſcat: indicat matris ſuæ eccleſiæ diuturnus & miſerabi
lis cruciatus: quo penè eā euiſcerat miſer, ut ſe parturiat
in honorem. Eſt tn̄ autore deo eius tergiuerſationibus fi-
nis tandē impoſitus: ſi tn̄ quod dictāte iuſtitia, & compel
lentente malitia, & pace prouocante in eum actum eſt: ap-
ſtolicæ authoritati ratū habere placuerit. Abſit aūt ut cō
fundat fideles ſuos benigna maieſtas: quibus idem nego-
cium dignū duxit cōmittere terminandū. Abſit abſit ut
ſæua ambitio refugiū habeat apud innocētiæ defenſorē.
Hoc ipſum quantæ audaciæ eſt qđ tētat, quātæ demētiæ
quod ſperat? Semel & ſecūdo iam aplici cōtemptor man
dati, iuſtitiā ſubterfugit, & nunc impudētiori temeritate
audet denuo nihilominꝰ tantæ æquitatis uultibꝰ præſen
tari? Cui obſcurū eſt quàm impiè cogitet in mammonæ
uiribꝰ turrim fortitudinis oppugnare: hō qui de iuſtitia
penitꝰ nō præſumit? Sed ſecuri ſumus. Siquidem qui tē
Pſal.88. tatur Innocētius eſt, & filius iniquitatis nō apponet no-
cere ei. De cætero memoriā abūdantiæ ſuauitatis tuæ dul
ciſſime pater dum ſuſpiramus, præſentiā dulciter inuicē
eructamꝰ: quia caremus illa, in iſta conſolamur. Hæc ſedu
la cordibus, hæc oribus frequens eſt. Sal eſt in omni ſer-
mone, aures mulcet, dulcorat ora, corda recreat & inflam
mat. Celeberrima eſt in cōuētibus ſctōrū: colloqa cōdit:
impinguat preces: ad orandū ſolicitat. Oramus & nūc ſo
liciti ꝓ uobis & ueſtris, ut æterna memoria dignos uos
ipſa æternitas habeat: cui & ꝓ qua tpal'r laboratis. Amē.

Ad Philippum Turonenſis eccleſiæ electum.
Epiſtola CLI.

DOleo ſuper te Philippe chariſſime: ſed quæſo
te ne rideas dolorem meum. Nam ſi tibi mini-
me uideris forſitan eſſe dolendus: ideo magis
dolēdus. Tu uideris quid de te ſentias: ego te
arbitror omni lacrhzmarū fonte plāgendū. Dolor meus
non eſt dignus ſubſanatione, ſed cōpaſſione: quia dolor
meus nō eſt de carne & ſanguine, non de amiſſione rerum
periturarū, ſed de te o Philippe. Nō potui expreſſius de-
monſtrare magnitudinē cauſæ doloris. Philippus eſt in
cauſa. Cum hoc dico, grauē eccleſiæ pronūcio luctū: quæ
te aliquādo ſuo gremio cōfouebat, germinātē ſicut liliū,
florentē donis innumeris. Quis tunc tēporis non clama
bat, bonæ ſpei iuuenē, bonæ indolis adoleſcētē? Sed heu Trē̄.4.
mutatus eſt color optimus. A quāta ſpe decidit Francia,
quæ te genuit & nutriuit. O ſi cognouiſſes & tu. Tu in-
quam ſi apponeres ſcientiā, apponeres & dolorem, & do-
lor tuus faceret ne noſter omniū eſſet infructuoſus. Pro-
cederem ſi ſequerer ſpiritum meū: ſed nolo proferre pluri
ma in incertū, & eſſe quaſi aerē uerberās. Sed hæc ſcripſi,
ut noſtrum utcūqꝫ erga te affectū cognoſceres, & ut nos
ſcires eſſe in proximo, ſi forte deus inſpiraret tibi noſtrū
curare colloquium, & optatam nobis tui uelles exhibere
præſentiā. Sumꝰ enim Viterbij, & te morari in urbe audiui
mus. Dignare reſcribere nobis quicquid illud ſit quod
de his literis corde conceperis: ut ſciamus quid faciendū
ſit nobis, plus uidelicet minúſue dolendum. Q. ſi omnia
contēnis, & in nullo nos audis: ego quidem fructum non
perdā literarū, quæ ex charitate procedunt: ſed tu de con
temptu ante tribunal terrificum reſpondebis.

Ad dominum papā Innocentiū ꝓ Trecēſi epo.
Epiſtola. CLII.

INſolentia clericorū, cuius mater eſt negligen
tia epiſcoporū, ubiqꝫ terrarum turbat & mole
ſtat eccleſiā. Dant epiſcopi ſanctum canibꝰ, &
margaritam porcis: & illi cōuerſi conculcant
eos. Meritò quales fouent, tales & ſuſtinent. Quos ditāt
eccleſiæ bonis, non corrigunt eorum mala: maloſqꝫ gra-
uati portant. Alienis nimirū laboribus locupletātur cle-
rici, comedunt fructū terræ abſqꝫ pecunia. & prodit quaſi Pſal.62.
ex adipe iniquitas eorum. Quos propriè hodieqꝫ reſpicit
uetus illa ſcriptura. Sedit populus manducare & bibere: Exo.32.
& ſurrexerunt ludere. ¶Mēs quippe aſſueta delicijs, nec
exculta diſciplinæ ſarculo: multas cōtrahit ſordes. Porrò
inueteratā rubiginē ſi tētes abradere: nec ſummis ſaltem
digitis cōtingi patientur: ſed ſicut ſcriptum eſt. Incraſſa- Deu.32.
tus eſt dilectus, & recalcitrauit. Inſurrexerunt teſtes ini-
qui: homines quos delectat uitam ſemper alienam rode-
re: negligere ſuam. Supplicat puer ueſter pro eo cuius in
hac diſcordia (ſi nō fallor) tota culpa eſt, ꝙ culpas redar-
guerit clericorum. Hæc pro epiſcopo. In reliquo pro me
ſatiſfacio. Scripta dignationis ueſtræ quibus me uenire
ad uos cum iubere poſſetis, rogare dignantiſſimè malui-
ſtis: norit paternitas ueſtra ad me ante natiuitatē ſanctæ
Mariæ minime perueniſſe. Itaqꝫ nō dico iuga boum emi
quinqꝫ aut uillam emi, aut uxorem duxi: ſed plane (quod
& uos non ignoratis) paruulos lactare me fateor: & ideo
quomodo ſine graui ſcandalo ac periculo ipſorū uenire
poſſim, non uideo.

Ad Bernardum de Portis, de ordine Cartuſiēſi.
Epiſtola. CLIII.

PEtis inſtanter: & ego cōſtanter abnuo: ſed par-
cens mihi, nō te ſpernēs. O utinam tuo ſtudio
ingenioqꝫ dignum aliquid elaborare poſſem.
Lumen oculorū meorū, & ipſam quoqꝫ animā
ſi fieri poſſet partirer tibi amice chariſſime: & in Chriſti
uiſceribꝰ mihi potiſſimū in omni plenitudine dilectionis
ſpiritualiter amplectende frater. Cæterū ubi ingeniū: aut
quādo ociū mihi ſufficiens ad id quod petis? Neqꝫ enim
leue quid aut uile, & qđ nos poſſumꝰ, poſtulare uideris.
Minime

Minime quippe pro minimis ſic inſtares. Nam uolun-
tatē tuā & curā in hoc ſatis produt crebræ epiſtolæ tuæ,
& uehemētior ſpūs eas animās. Nimirū ꝑinde quāto id
curioſius uelle te ſentio tāto crede mihi ſcrupuloſius ac-
quieſco. Cur hoc? Ne magna uidelicet expectanti ridicu
lum producam murē. Hoc uereor: & hæc cauſa cūctatio-
nis meæ. Et quid mirū ſi uereor dare, quod edere uerecū-
dor? ¶Inuitus fateor præbeo: quod me exiſtimē nō tam
edere profuturū, quàm prodere cōtēnendum. Quis ſanè
dare uelit, quod dediſſe dedeceat: accepiſſe nō proſit? Li-
Nota. bens do, inuitus perdo. Scimus qm̄ ferenti grandia, mo-
dica minus grata uenire ſolent. Quod aūt non uenit gra-
tum: perditū eſt, nō datū. Tibi ſtudij eſt, utpotè ocioſo &
uacanti, undecūqꝫ perquirere incentiua igni quo ardes:
Luc.12. ut ardeas magis, & impleas uolūtatē dn̄i tui, dicentis. Et
qd uolo, niſi ut ardeat? Laudo, ſed ſi illic ea quæras, ubi
te fruſtratum poſtmodū non quæraris. Erras ſi apud nos
quæris: ego potius illa abs te mendicare debuerim. Scio
quidē dare quàm accipere beatius eſſe, ſed ſi detur quod
danti honeſtum accipienti utile ſit: quale utiqꝫ penes me
quicquā eſſe pœnitꝰ neſcio. Quod aūt habeo, uereor ſi in
medium uenerit: ne te quoqꝫ optaſſe illud pudeat, pœni-
teat poſtulaſſe. Sed quid? Non melius nos apud te tuipſe
excuſabis? Tui tibi certè fidē oculi faciēt. Cedo importu
nitati tuæ: ut uel exhibitio tollat ſuſpicionē. Res eſt cum
amico. Non parco iam uerecūdiæ, prorſus dū fiat, quod
tu uis: inſipiētiæ meæ non memorabor. ſermones paucos
in principio Canticorū Salomonis recens dictatos, en fa
cio tranſſcribi: & tibi cum necdū ediderim, quācitius mit
to. In quo opere cum accepero tempus (Chriſto imperā-
te curis) tentabo procedere: ſi tamen me inde confortes,
Dominum & patrem noſtrum priorem ueſtrū cum cetæ-
ris fratribus per te deuotē ſaluto, & ꝓpicios habere apud
deum corde humili ſupplico.

Ad eundem. Epiſtola. CLIIII.

DIſſimulare non ualeo triſtitiam cordis mei: nec
patior ultra latere te cruciatū quē patior Ber-
narde chariſſime. Memor antiquæ meæ pro-
miſſionis propoſitū habui & deſideriū magnū
tranſire ꝑ uos, reuiſere quod diligit aīa mea, itineri meo
ſolatiū, laboribus leuamē, peccatis remedium poſtulare,
& culpis meis exigētibus factū eſt nō ut nollē, ſed ut non
poſſem. Pœnā ſiquidē hoc agnoſco culparū: nō culpam.
Certus ſis homo dei minime prorſus amici fuiſſe incuriā,
non pigritiā: non negligentiam, ſed cauſam obſtitiſſe pla
nè non negligendam, & cauſam dei. Nihilominus tamen
Pſal.37. uermis iſte continuè rodit me: & dolor meus in cōſpectu
meo ſemper. Et quidem aliàs ſatis tribulor: ſed ut uerum
fatear, in nullo æquè. Vincit labores itineris, caloris incō-
modum, curarum anxietates. Ecce aperui uulnus amico:
tua frater intereſt cōpati mihi, hoc eſt portare mecū qđ
patior, ut releuer ego. Tuas & per te ſanctorū cū quibus
es orationes ſuplex flagito. Sermones ſup principia Cā-
ticorū q's tu petiſti, & ego ꝓmiſerā, trāſmitto tibi. Qui-
bus lectis peto ut quàmcitiꝰ oportunè poteris, tuo reſcri
pto moneamur, uel ad ꝓcedendū, uel ad ſuperſedēdum.

Ad dominum papam Innocentium pro eodem
quando electus eſt. Epiſtola. CLV.

DIlectum deo & hominibus Bernardū de
Portis pater uenerāde uocatione ueſtra
cogi ad opus & onus epiſcopale audiui-
mꝰ. Probabilis res, ac digna planè ueſtro
apoſtolatu, ponere in lumine lumē abſcō
ditū: ne ſibi ſoli uiuat, qui & alios ad ui-
tam trahere poſſit. Vſquequo nāqꝫ latet & ardet tantum
modo qui & licere ualet? Leuetur ſi placet ſuper candela
brum, ut ſit lucerna ardēs & lucens: ſed ſanè ubi nō præ-
ualeat uis uentorū: ne forte (quod abſit) extinguať. Siq-
dem inſolentia Lōbardorū & inquietudo eorū cui nō eſt
nota? aut cui magis quàm uobis? Nobis melius noſtis
quàm ſit ille ēpatus diſſipatꝰ: quamqꝫ domus exaſperās,
Quid putamus eſſe facturum iuuenē uiribꝰ corporis fra-
ctum, & quietis eremi aſſuetū: in populo barbaro, tumul-
tuoſo, procelloſo? Quando poterit cōuenire tātæ ſancti
tati, & tantæ peruerſitati: tantæ ſimplicitati, & tantæ do-
loſitati? Reſeruetur ſi placet cōgruētiori loco: atqꝫ alteri
populo: cui ſic præſit ut proſit, & feſtinatione non pereat
fructus quem poterit dare in tempore ſuo.

Ad eundem pro clericis Aurelianenſibus.
Epiſtola. CLVI.

VSquequo miſera illa Aurelianenſis eccleſia in-
caſſum uiſcera pulſat patris orphanorū, & iudi
dicis uiduarum? Quippe iacet iam olim in pul
uere uirgo nobilis Iſrael, nō ſolū uiduata uiro
ſed & charis orbata pignoribꝰ. Proh dolor nō eſt qui ſub
leuet eam. Quouſqꝫ & filios non dimittitis cū matre mi-
ſera clamātes poſt uos? Illos dico qui amiſſis rebus & do
mibꝰ, capitibꝰ ſuis refugiū ſolū inuenere diffugiū. Quid
tardat intrepida manus: nullis hactenus uel negata op-
preſſis, uel remiſſa præſumptoribꝰ? Quid tardat (inquā)
afflictos eripere de manu fortiū, & reddere retributionē
ſupbis? Et ſi tardat, nō derelinquat uſqꝫquaqꝫ. Oportet
magis dilatū auxiliū tandē uenire ualidius, & ſubuenire
perfectiꝰ. Illa ſit ſi placet moleſtæ tarditatis recōpēſatio,
ut & qui apoſtolica patientia ſupbè abuſi ſunt, nihil inde
in fine lucrētur: & qui in uerbo ueſtro patiēter paſſi ſunt,
minime eos ſuæ quandoqꝫ pigeat patientiæ.

Ad Haimericū ꝓ eiſdem. Epiſtola. CLVII.

SPeciali amico ſuo Haimerico, dei gratia dia-
cono cardinali, & apoſtolicæ ſedis cācellario:
frater. B. de Claraualle, luce ſapientiæ & uirtu
tis clareſcere. ¶Niſi quia ueſtram noui & circa
afflictos cōpaſſionem & contra proteruos indignatio-
nem: opportunè importunè inſtarē uobis pro magiſtro
Vuilhelmo Maudunenſi & ſocijs eius: compellarem uos
aduerſus oppreſſores & calūniatores eorū. Nunc autem
ſufficiat memoraſſe: ueſtrum eſt opere probare cito quod
reuera ſufficiat.

Ad dominū papam Innocentiū ſup interfectiōe
magiſtri Thomæ prioris ſancti Victoris Pariſienſis.
Epiſtola. CLVIII.

AMantiſſimo patri & dn̄o Innocentio ſummo
pontifici. B. Clareuallis abbas indignus mini-
mum id quod eſt: & quod poteſt in dn̄o. ¶Fera
peſſima quæ deuorauit Ioſeph, canū noſtrorū
importunitatem nō ferens, ad ueſtræ dicitur defenſionis
auxiliū confugiſſe. In quantā miſera deuenit amentiā: ut
uaga & profuga & tremens ſuper terrā, illuc potiſſimū
fugam inierit: ubi plus timere oportuit. Sceleratiſſime, tu
ſummæ æquitatis ſedem putas eſſe ſpeluncam latronum,
aut cubile leonum? Tu filij recentem adhuc cruorem ore
rabido ac ferali ſpumans & maſticans, fugis ad ſinum ma-
tris, patris audes apparere conſpectibꝰ? Tamen ſi pœni-
tentiā petit, neganda ei nō eſt. Q. ſi audientiam: accipiat
illam ſi placet, quā uel Moyſes indulſit populo ante con
flatile curuanti genu: uel Phinees fornicāti Iſraelitæ: uel
Mathathias dæmonibus immolāti: uel certè ut uobis de
ueſtris aliquē proponamus, quā à beato petro Ananias
& Saphira meruerūt: quā deniqꝫ audientiā dedit negotiā
tibus in tēplo ſaluator. An ignoramus quorūdā peccata
præcedere ad iudiciū? Nónne uox ſanguinis fratris tui
clamat aduerſum te de terra? Credimꝰ & noſtri martyris
ſpiritū quem nouiſſimà diebus iſtis tua crudelitas morti
dedit: cum cæteris animabus interfectorum, uoce ualida
ſub altari clamare & flagitare uindictam: eoqꝫ inſtantius,
quo recētius ipſius ſanguis effuſus eſt ſuper terram. Sed
nūquid ego, inquit, occidi eum? Non utiqꝫ tu: ſed tui, &
propter te. An & per te, uideat deus & iudicet. Si excuſa-
bilis tu es, cuius dentes arma & ſagittæ, cuius lingua gla-
dius acutus: ꝑinde nec Iudæi xp̄i de morte culpādi ſunt:
quippe & ipſi manꝰ cōtinuere cauti. Ob illicitas exactio-
nes quas ſibi occaſione archidiaconatus in presbyteros